

Czy wiek XXI będzie wiekiem Azji i socjalistycznych Chin

1. Czy światu grozi nowa wojna tym razem między USA a Chinami?

Obecnie na Azję zwrócone są oczy całego świata. Budzi ona podziw a u niektórych nieukrywany strach. Nawet w poważnych dyskusjach w tzw. „towarzystwach” formułowane są poglądy, że już królowa Saba przepowiadała, że Azja zaleje świat i przyszłość należy do żółtej rasy. Znany politolog amerykański S.Huntington obwieścił przed laty, że w 21. stuleciu będą miały miejsce wielkie konflikty a nawet wojny cywilizacji, których wymienił kilka, ale najważniejszy ma polegać na sprzeczności między Wschodem a Zachodem, a w szczególności między cywilizacją amerykańską (w rzeczywistości europejsko-amerykańską, czyli cywilizacją białego człowieka), a cywilizacją chińską. Oczywiście dostrzegał także inne np. hinduską, judaistyczno-żydowską, islamsko-arabską, a także rosyjską jako kulturowo-religijną kontynuację bizantyńskiej, ale ze względu na potencjały gospodarcze, ludnościowe i militarne decydujący będzie konflikt interesów między USA i ewentualnie Europą a Chinami.

Tezę tę potwierdzają wydarzenia ostatnich lat, a w szczególności polityka i wypowiedzi prezydenta D.Trumpa, który w trakcie swych rządów wielokrotnie definiował Chiny jako główny problem amerykańskiej polityki. Już nie Rosja, nawet więcej znaków zapytania pojawiło się w relacjach USA z partnerami z Europy zachodniej, ale głównym zagrożeniem gospodarczym i handlowym stały się Chiny, na co Trump odpowiadał szantażem politycznym i wojskowym, wojną handlową, sankcjami, embargiem. Doprowadził do zimnej wojny i kryzysu handlowego z Chinami. Trump przegrał wybory i utracił stanowisko prezydenta USA, ale skutki jego polityki nowej wojny handlowej z Chinami ponosić będzie gospodarka amerykańska pod rządami nowego prezydenta. Ocenia się, że w wyniku wojny handlowej Trumpa z Chinami deficyt USA z tym państwem przyniesie w latach 2021- 2025 spadek amerykańskiego PKB o 1,6 bln dol. Przyroda, podobnie jak polityka i handel nie znoszą próżni, na miejsce firm amerykańskich już szykują się firmy europejskie. Zapewne osłabia to zaangażowanie głównie Niemiec w przygotowywanej awanturze wojennej. Obserwatorzy relacji USA – Chiny coraz częściej mówią o wzroście napięcia politycznego, a nawet możliwościach konfliktu wojennego. Świadczą o tym konflikty zastępcze w relacjach z KRLD, Tajwanem, na Morzu Południowo-Chińskim, podsycanie secesji w Tybecie, a przede wszystkim w Sincjangu, gdzie od wielu lat ośrodki na zachodzie pomagają w dążeniach ujugurskich (turkiestańskich) separatystów do oderwania się od ChRL. Niemałą rolę w tych działaniach pełnią tybetański „rząd” na uchodźctwie w Indiach, podobnie jak „rząd” Sincjangu na uchodźctwie w RFN.

Generał Ben Hodges (najwyższy dowódca sił zbrojnych USA w Europie) stwierdził w 2018 r., że „za 15 lat będziemy (USA-Z.W.) mieli wojnę z Chinami” (Cyt. za R.Hohmann, „Unsere Zeit”, Essen, Nr 15 z 19.II.2021 r.). Ostatnio (3.II.b.r) potwierdził tę prognozę admirał Charles Richard – szef Strategicznego Dowództwa USA w magazynie „US Naval Institute”. Chiny, jego zdaniem, demonstrują „agresywną” siłę gospodarczą i militarną, co dowodzi, że w przewidywanej przyszłości nie można wykluczyć nuklearnego konfliktu z NATO („nuclear employment is a very real possibility”). Wnioski takie wynikają także z dokumentu „NATO 2030”, powstałego pod kierownictwem Sekretarza Generalnego NATO Jensa Stoltenberga. Kwestia ta nie jest rozwijana już tylko w planach akcji wojennych przeciwko Rosji z krajów bałtyckich, ale chodzi głównie o izolowanie Chin, gdyż obecnie „wróg znajduje się nie tylko w bezpośrednim sąsiedztwie, ale także w rejonie Indo-Pacyfiku”. Potwierdza to tezę, że obecnie w opinii amerykańskich ośrodków władzy głównym konkurentem, rywalem i wrogiem USA jest Chińska Republika Ludowa.

W następstwie w rejon Morza Południowo-Chińskiego skierowany został lotniskowiec „US Theodor Roosevelt” z armadą wspierających go okrętów. Plany tej akcji przygotowane zostały jeszcze przez ekipę D.Trumpa, która wpisuje się w politykę jego następcy J.Bidena odnośnie Chin. Ten ostatni przeprowadził już odpowiednie rozmowy z szefami Tajwanu, Japonii, Korei Płdn., Filipin, Australii i Nowej Zelandii, także Indii. Zapowiada to na Dalekim Wschodzie nowe napięcie, zapewne jest to przygotowanie nowych manewrów, może nawet nowego konfliktu wojennego. W związku z tym trwają intensywne konsultacje co do angażowania się w realizacji tych planów pozostałych państw NATO. Znając sposób postępowania USA w przygotowaniach poprzednich agresji, np. W Korei, Iraku, Afganistanie, Libii, USA będą dążyć do stworzenia międzynarodowej koalicji, przy wykorzystaniu autorytetu i parasola ONZ, by ukryć prawdziwe cele nowej agresji. Trwają intensywne rozmowy między ministrami obrony narodowej państw europejskich i Kanady, ściślej NATO. Dotyczy to głównie Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii, także Polski. Niemcy chciałyby ugrać w tym rozdaniu nowe atuty i wzmocnić swe miejsce już w akcji o światowym wymiarze. Z drugiej strony koncerny niemieckie prowadzą wielkie interesy z Chinami i nie chcą ich utracić, volumen handlu zagranicznego Niemiec i Chin wynosi ponad 200 mld euro rocznie (a całej Unii wzrósł w 2020 r. mimo pandemii covid-19 do 572 mld euro), dlatego zachowują się powściągliwie. Jak na razie wysłały w rejon Indo-Pacyfiku korwetę, która ma patrolować newralgiczny rejon. Ostatnio RFN podniosła poziom wydatków na zbrojenia (53 mld dol.), co oznacza 1.57% PKB, ale i tak jest to znacznie poniżej średniej natowskiej. Przewodzą Stany: 3,87%, Anglia: 2,43%, a także inne państwa w szczególności postsocjalistyczne: Polska: 2,37%, Rumunia: 2,38%, Estonia: 2,38%, Łotwa: 2,32, Litwa: 2,28% PKB. Koncerny zbrojeniowe i imperializm mają powody do zadowolenia. Potrzebny jest pretekst do wzmożenia produkcji zbrojeniowej i przewyciężenia kryzysu, taką możliwość otwiera nowy konflikt wojenny.

2. Azja jako najszybciej rozwijający się kontynent i wrzący kocioł” współczesnego świata

Azja jest najszybciej rozwijającym się kontynentem świata, wytwarza prawie 50% światowego PKB, zamieszkuje ją ok. 60% ludności globu, w ostatnich latach odnotowuje największe raty przyrostu światowego PKB, 30% światowego produktu i choć w 2020 r. niektóre jej państwa dotknięte zostały kryzysem, prognozy na 2021 r. są nadal optymistyczne. Międzynarodowe korporacje inwestują w krajach azjatyckich olbrzymie kapitały, licząc na wielkie zyski. USA i inne czołowe potęgi gospodarcze i imperialistyczne z dużym niepokojem patrzą na wzrost państw azjatyckich, z jednej strony robią tam wielkie interesy, z drugiej obawiają się Chin i tzw. państw wschodzących (Indie, Indonezja, nie mówiąc o Japonii), które skutecznie bronią swej suwerenności i nie chcą stać się satelitami USA i neokolonializmu. Jednocześnie w Azji utrzymały się państwa socjalistyczne, przede wszystkim Chińska Republika Ludowa, która od lat osiągała zawrotne raty wzrostu (średnio ok. 10% rocznie), obecnie nieco mniejsze. W Azji są liczne ogniska zapalne, od lat toczony są wojny na Bliskim i Środkowym Wschodzie, przed laty toczyły się krwawe wojny w Korei, Wietnamie i szerzej w Indochinach, mają miejsce także inne konflikty wojenne. Narastają symptomy nowej zimnej wojny (na razie handlowej) między USA a Chinami, czy przekształcą się w prawdziwy konflikt wojenny, okaże czas. Istotny wpływ na rozwój sytuacji w Azji ma także Rosja, która nadal ma duże atuty. Na przemiany we współczesnej epoce, nie tylko w Rosji, także w Azji silny wpływ wywarła Rewolucja Październikowa, której 103. jubileusz niedawno obchodzono, obecnie jej dzieło uległo pewnemu osłabieniu, ale jednocześnie jej kontynuacją i pogłębieniem w nowej epoce są osiągnięcia Komunistycznej Partii Chin, która w 2021 r. obchodzi jubileusz 100-lecia powstania (1. lipca).

Przed 30-tu laty upadł Związek Radziecki i kraje demokracji ludowej w Europie. Była to wielka porażka socjalizmu i ruchu komunistycznego, osłabiająca ruch robotniczy nie tylko w tych rejonach świata. Kapitalizm miał powody święcić triumfy, czemu dawali wyraz rodzimi

kontrrewolucjoniści jak i ówcześni przywódcy państw kapitalistycznych a także czołowi koryfeusze nauki jak Francis Fukuyama -autor głośnej książki o „końcu historii” i zmarły przed kilkoma laty prof. Zbigniew Brzeziński, uważany za głównego naukowego stratega wojny z komunizmem, współtwórca kategorii „nowy światowy porządek” (new world order). Zdaniem obu uczonych ZSRR i realny socjalizm były „błędem historii” i nie miały prawa wystąpić, (co jednak się zdarzyło) i po 1991 r. świat wrócił w prawidłowe koleiny (kapitalistyczne), oficjalnie określane jako „demokracja” i w dalszym ciągu historia będzie się toczyć zgodnie z interesami USA i pod ich łaskawą hegemonią. Miało to oznaczać niekwestionowaną pozycję a nawet hegemonię Stanów Zjednoczonych i uznawanie jej przez wszystkie państwa świata, a USA jako „dobrotliwy hegemon” miał się cieszyć powszechnym szacunkiem i poważaniem.

2 a. Początek końca amerykańskiej hegemonii

Obecnie po 30 latach widać, że niewiele pozostało z tych naukowych prognoz, a raczej mrzonek politycznych. Stany wstrząsane są wewnętrznymi konfliktami, co potwierdziła prezydentura D.Trumpa, są potwornie zadłużone (nawet do 200 bln dol., biorąc pod uwagę wszystkie rodzaje zadłużenia) i utrzymują chwiejny pokój klasowy dzięki wyzyskowi ludów Ameryki Łacińskiej i innych kontynentów oraz wzrostowi autorytarnych metod rządzenia. Chwieje się pozycja nie tylko demokracji ale i dolara na rynkach walutowych, gospodarka USA nie jest w stanie skutecznie konkurować nie tylko z towarami produkowanymi w Chinach, także w Unii Europejskiej. Wyrosły nowe potęgi gospodarcze jak Chiny i Unia Europejska, które nie chcą uznawać panowania i dyktatu USA, świat ponownie stał się wielobiegunowy. Nowe aspiracje polityczne zgłaszają zjednoczone Niemcy i Japonia, a także tzw. państwa wschodzące np. Indie, Brazylia.

Jest to sytuacja korzystna dla sił pokojowych i postępowych, tworzy ona gwarancję powstrzymania sił imperialistycznych i dyktatu made in USA. Szczególnie godne podkreślenia jest, że w tym czasie na czołowe mocarstwo światowe wyrosła Chińska Republika Ludowa, dysponująca już tak wielkim potencjałem gospodarczym i obronnym, że nie można bez niej rozwiązać żadnego wielkiego problemu światowego. Autorytet Chin rośnie nie tylko w Azji, także w krajach postkolonialnych, nazywanych dawniej państwami 3. Świata. Dzięki wielkiej inicjatywie nowych szlaków jedwabnych (One Belt One Road) kooperują one z około 150 państwami świata, głównie w Azji, Afryce i Ameryce półd., należy do nich także Rosja i liczne państwa Europy środkowo-wschodniej.

Na podkreślenie zasługuje, że Chiny są państwem socjalistycznym, które stworzyło nowy model budownictwa socjalizmu tzw. socjalistyczną gospodarkę rynkową, która przyniosła rewelacyjne rezultaty nie tylko w ekonomii, także w sferze socjalnej. Model ten z uwagą studiowany jest w krajach rozwijających się (w niektórych nawet naśladowany) i może mieć daleko idące następstwa dla ich dalszych losów, szczególnie w krajach azjatyckich. Poza Chinami imperializm nie był w stanie zniszczyć także KRLD, Wietnamu, Laosu, Kambodży, Kuby, a jednocześnie w ciągu ostatnich lat w Azji rozwinęły się nowe wielkie państwa, odgrywające coraz większą rolę w gospodarce i polityce współczesnego świata, żeby wymienić Japonię, Indie, Indonezję a w Azji środkowej Iran i bliżej Europy Turcja.

2 b. Zmiany w Azji centralnej i na Dalekim Wschodzie

Swego miejsca wśród suwerennych państw poszukują niepodległe republiki Azji centralnej, (dawniej radzieckie), a także państwa kaukaskie. Przed Rewolucją Październikową należały one do najbardziej zacofanych rejonów carskiej Rosji i faktycznie były jej koloniami. Po Rewolucji Październikowej rozwinęły się one tak pod względem gospodarczym, społecznym jak i kulturowym. Rozwojowi przemysłu i nowoczesnej infrastruktury towarzyszyła zmiana struktury zawodowej ludności, społeczeństwa rozstawały się z zajęciami rolno-wiejskimi, przenosiły się do miast, stając się robotnikami, Technikami, inżynierami, czemu towarzyszył szybki wzrost wykształcenia i kultury. Rewolucyjnym zmianom w polityce towarzyszyły przemiany w sposobie

życia. Ich podstawą była społeczna własność środków produkcji, likwidacja wyzysku, wyzwolenie i równouprawnienie kobiet, oddzielenie Kościoła- Cerkwi i Islamu od państwa i inne wartości socjalistyczne, w tym radziecki patriotyzm i internacjonalizm proletariacki. Czołową siłą klasową ludu pracującego była nowoczesna klasa robotnicza, kierowana przez partię komunistyczną i zorganizowana w masowe związki zawodowe i inne organizacje społeczne, kulturalne. W centrum zainteresowania twórców kultury stał człowiek pracy i jego potrzeby oraz postępowe wartości uciskanych przez carat narodów Wschodu. Szczególną opieką otoczono małe narody i grupy etniczne w rejonie Kaukazu i na Syberii, często bytujące na poziomie stosunków feudalnych i z pozostałościami wcześniejszych formacji społecznych.

Po obaleniu władzy radzieckiej w republikach tych zwyciężyły siły reakcyjno-burżuazyjne, rekrutujące się z reguły ze zdeklasowanych członków dawnej nomenklatury partyjnej, renegatów socjalizmu, marksizmu-leninizmu, którzy wykorzystując dawną pozycję w strukturach władzy, odrodzony nacjonalizm i islam, przeszły na pozycje reakcyjne, antykomunistyczne, antyradzieckie i antyrosyjskie. Stały się one głównymi rzecznikami i propagatorami *american way of life*, co skutkuje pogłębianiem różnic społeczno-klasowych na miarę najbardziej zacofanych struktur krajów tzw. 3. świata. Podobnie jak w innych dawnych państwach socjalistycznych szybko zagrabiły one wielki majątek narodowy, stając się nową oligarchiczną burżuazją. Wielką destrukcyjną rolę w tych procesach odegrał odrodzony kapitał oligarchiczny Rosji w czasach Jelcyna (będący modelowym przykładem burżuazji kompradorskiej), a także kapitał USA i wielkich koncernów z Europy zachodniej, które dążą do opanowania nowych rynków zbytu i obszarów niestychnie ważnych z powodów geostrategicznych.

Przyszłość tych państw stoi pod licznymi znakami zapytania, krzyżują się w nich interesy różnych państw i międzynarodowych grup kapitałowych. Rosja od czasu objęcia prezydentury przez W.Putina (a więc ponad 20 lat temu) próbuje odbudować swe wpływy w Azji Centralnej i na Kaukazie, integruje je politycznie i gospodarczo w ramach Wspólnoty Niepodległych Państw czy obecnie Związku Europejsko-Azjatyckiego. Państwa te są także przedmiotem zainteresowania Chin, tak ze względu na ich znaczenie geostrategiczne jak i bliskie sąsiedztwo. Ważną rolę we wzroście chińskich wpływów w tych republikach mają tzw. nowe szlaki jedwabne, będące nie tylko dogodnymi drogami tranzytowymi na Zachód, ale także ekspansji kapitału chińskiego. Na masową skalę na chińskich uniwersytetach i innych szkołach wyższych kształcą się studenci z tych państw, korzystających z dogodnych form pomocy. Jest to kolejny przykład chińskiej *soft power*. W związku z tym wątpliwe są prognozy ośrodków rosyjskich o możliwościach ponownego zintegrowania tych republik z Rosją, może z wyjątkiem Armenii, Gruzji i Kazachstanu, szczególnie północnego, wobec zerwania licznych wcześniejszych więzi i masowego odpływu z tych republik ludności rosyjskiej. Dlatego trudno jest prognozować dalszy kierunek rozwoju tych obecnie zacofanych, zadłużonych i wielce niedoinwestowanych obszarów. Potencjalnie mają one wielkie znaczenie jako teren ekspansji wielkiego zagranicznego kapitału oraz miejsce do ewentualnego ataku na Rosję od południa Azji.

Godnym odnotowania faktem politycznym jest obalenie przed ok. 20 laty w Nepalu monarchii i ustanowienia rządów demokracji ludowej, której przywódcy nawiązywali w okresie walki o władzę do doświadczenia maoizmu. Rewolucja nepalska ma charakter demokratyczny, ludowy i antykapitalistyczny. W polityce gospodarczej Nepal korzysta z niektórych rozwiązań z „socjalistycznej gospodarki rynkowej” w sąsiedniej (za Himalajami) Chińskiej Republice Ludowej. Bardzo duże zmiany następują w Hongkongu i Makao – dawnych koloniach brytyjskiej i portugalskiej, włączonych pokojowo do Chin pod koniec XX w. Mają one zagwarantowany odrębny status gospodarczo-społeczny i administracyjny na okres 50 lat i po upływie ponad 20 lat można stwierdzić, że są one coraz mocniej integrowane gospodarczo z systemem Chin kontynentalnych. Nadzieje światowej burżuazji, że będą one rozsadzać Chiny ludowe od środka poniosły całkowite fiasko.

Jednocześnie coraz mocniej integrowany jest gospodarczo z Chińską Republiką Ludową Tajwan, określony w konstytucji ChRL jako „święte terytorium Chin”. Dalsza przyszłość Tajwanu będzie uzależniona od stanowiska USA, które ciągle traktują go jako bastion swego panowania w tym rejonie Pacyfiku. Prezydent ChRL Xi Jinping podkreślił ostatnio z naciskiem, że Chiny są zdecydowane na pokojowe zjednoczenie z Tajwanem. W rejonie Morza Południowo-Chińskiego sytuacja od lat jest skomplikowana. Chiny ogłosiły ten basen wraz z licznymi wyspami i bogactwami naturalnymi jako swoje wody wewnętrzne, nad którymi umacniają także militarnie swą suwerenność. Przypomnijmy także, że w latach 60-tych ub.w. bardzo silny wpływ na rząd prezydenta Sukarno w Indonezji wywierała Komunistyczna Partia Indonezji (pozostająca pod silnymi wpływami ideologicznymi maoizmu), która miała realne szanse zdobycia władzy w ramach demokratycznego frontu narodowego, czemu przeszkodził kontrrewolucyjny pucz gen. Suharto (1965 r.). Ostatnio na korzyść zmienił się reżim polityczny na Filipinach, a Japonia dąży do rozluźnienia swych stosunków ze Stanami Zjednoczonymi.

2 c. Przyszłość Syberii

Pełna zagadek jest obecnie dalsza perspektywa Syberii, która po upadku socjalizmu w ZSRR znalazła się na peryferiach nie tylko Rosji, ale Azji i świata. W czasach ZSRR Syberia była ze względu na wielkie bogactwa naturalne i duże znaczenie geostrategiczne swoistym „oczkiem w głowie” władz moskiewskich, napływały tam wielkie środki z Rosji europejskiej i z innych zachodnich republik radzieckich, a także organizowane były przez władze centralne liczne fundusze pomocowe dla olbrzymich dziewiczych terenów Syberii, także ochotnicze zaciągi młodzieży komsomolskiej, np. przy budowie Bajkalsko-Amurskiej Linii Kolejowej (BAM), co przyniosło wzrost ludności o ok. 1 mln. Ogółem na obszarach na wschód od Bajkału (ok. 4 mln km²) zamieszkiwało ok. 8 mln ludzi. Powstawały nowe ośrodki przemysłowe, miasta, na dogodnych obszarach rozwijano nowoczesne rolnictwo i usługi.

Po upadku ZSRR w 1991 r. prawie wszystkie te projekty upadły, okazało się, że Syberia nie jest w stanie prawidłowo żyć i rozwijać się bez wielkiej pomocy materialnej i finansowej Centrum. Upadały państwowe i spółdzielcze przedsiębiorstwa, rosło bezrobocie, pojawiły się niedostatki w zaopatrzeniu, energii elektrycznej, ciepłownictwie. Ocenia się, że w tym czasie Daleki Wschód opuściło ok. 1 mln mieszkańców, a dawne „wielkie budowy komunizmu” jak BAM zarastają syberyjską samosiejką. Miejscowi coraz częściej powtarzali, że Moskwa o nich zapomniała. Narastające problemy mieszkańcy rozwiązywali na własną rękę, nawiązywano współpracę z Chińczykami za Amurem, a w Chabarowsku i Władywostoku z Japończykami. W blokach mieszkalnych pojawiły się stare prymitywne, ale zbawienne „ciepłuszki” czyli żeleźniaki, które pozwalały ogrzać przynajmniej jedno pomieszczenie w mieszkaniu. Zmieniał się stereotyp Chińczyków w oczach przeciętnego Rosjanina, a w szczególności Rosjanek, które w bogatych Chińczykach zaczęły postrzegać potencjalnych partnerów. Przedstawiciele miejscowych elit („novyje Russkije”) coraz bardziej uświadamiali sobie, że obszary te zdane są na własne siły, dla gospodarki i pracy zapraszano firmy chińskie i japońskie, pojawili się nie tylko chińscy robotnicy, podejmujący każdą pracę za tanie pieniądze, także inwestorzy. Uświadamiano sobie, że za Amurem w pobliskich prowincjach chińskich żyje ok. 100 mln Chińczyków, a w zamorskiej Japonii ok. 150 mln Japończyków.

Coraz częstszymi gośćmi na Syberii byli wielcy biznesmeni z USA i Europy zachodniej, którzy jak np. z Holandii w nieoficjalnych rozmowach sugerowali Jakutom całkowite oddzielenie Jakuckiej Republiki Autonomicznej od Rosji i przyłączenie się do Holandii. Pomysł wydawał się z kręgu fantazji, ale w Jakucji są największe na świecie złoża diamentów, a Holendrzy mają wielkie tradycje i moce przerobowe w ich obróbce na bezcenne brylanty. Sytuacja nieco na korzyść zmieniła się w czasach prezydentury W.Putina, kiedy rząd rosyjski znacząco zwiększył dostawy na Syberię, a także próbował uzyskać dodatkowe formy pomocy od Unii Europejskiej, nawet odbyło

się w tej kwestii nadzwyczajne posiedzenie przedstawicieli Unii Europejskiej i rządu rosyjskiego w Chabarowsku, a także stroną chińską, m.in. spotkanie W.Putina z Xi Jinpingiem w Nowosybirsku. Stosunki z Japonią zaczęły się komplikować w następstwie coraz częściej zgłaszanych przez Japończyków roszczeń do Wysp Kurylskich.

Na Rosję i jej bezkresne obszary i naturalne bogactwa z niekłamany zainteresowaniem patrzą politycy, wielcy biznesmeni a także uczeni amerykańscy. Prof. Z.Brzeziński w wydanej przed ponad 20 laty pracy „Wielka Szachownica” dał wyraz prognozie, która miała być korzystna dla Rosji i dla świata, ale przede wszystkim dla interesów USA, mianowicie, że najlepiej byłoby, gdyby Rosja podzieliła się na co najmniej trzy wielkie obszary geopolityczne: Rosję europejską, która mogłaby integrować się z Unią Europejską, Syberię z jej wielkimi bogactwami naturalnymi, która mogłaby stać się „niezależnym państwem” i Daleki Wschód, który także mógłby być w centrum zainteresowania USA, ale tam sytuacja nie jest tak klarowna wobec interesów i potencjalnych aspiracji Chin i Japonii. W obecnej epoce rodzi to przed Rosją, Syberią, republikami Azji Centralnej, krajami kaukaskimi i wieloma innymi państwami azjatyckimi szereg nowych problemów. W związku z tym warto zwrócić uwagę na ich rozwój w ostatnich stu latach i zastanowić się nad ich dalszymi losami, głównie w aspekcie rosnącej roli gospodarczej i politycznej socjalistycznych Chin.

3. Wpływ Rewolucji Październikowej na zmiany polityczno-społeczne w Azji

Truizmem jest twierdzenie, że Rewolucja Październikowa w Rosji w 1917 r. była epokowym wydarzeniem, które zasadniczo zmieniło oblicze nie tylko Rosji i Europy, ale wręcz całego świata, w tym oczywiście Azji. Jej znaczenie polegało na obaleniu władzy burżuazyjno-obszarniczej, ustanowieniu państwa socjalistycznego, państwa dyktatury proletariatu, które od czasów Komuny Paryskiej (1871) na trwałe zakotwiczyło się na dwóch kontynentach i które przeorało zacofaną strukturę gospodarczą Rosji oraz stworzyło podwaliny pod socjalistyczne stosunki własnościowe. Twórcami tego państwa była Rosyjska Partia Komunistyczna (bolszewików), wywodząca się z rewolucyjnego nurtu Rosyjskiej Socjaldemokracji (SDPRR(b), kierowanej przez Włodzimierza Lenina, a po jego śmierci w styczniu 1924 r. przez jego kontynuatorów na czele z Józefem Stalinem.

Obecnie minęło ponad 103 lata od jej wybuchu. Przy tej okazji warto zastanowić się nad jej wpływem na zmiany polityczno-ustrojowe w szczególności w Azji. Rosja była największym obszarowo państwem świata, rozciągającym się na dwóch kontynentach od Bałtyku do Pacyfiku. W jej granicach poza narodem rosyjskim bytowały liczne inne narody słowiańskie, a także ponad 100 innych narodów, narodowości i grup etnicznych, o różnym stopniu rozwoju cywilizacyjnego. Na Syberii i Dalekiej Północy znajdowały się grupy etniczne z pozostałościami struktur wspólnoty pierwotnej, na niskim poziomie rozwoju kultury materialno-produkcyjnej i duchowej. Z drugiej strony Rosja carska w trakcie swej ekspansji imperialistyczno-kolonialnej podbijała narody na wysokim poziomie rozwoju, szczytujących się liczącą 2 tysiące lat własną państwowością i wysoką kulturą, opartą na religii chrześcijańskiej np. Gruzja, Armenia a także na islamie w Azji centralnej. Rosja była głównym udziałowcem w rozbiorach Rzeczypospolitej Polskiej pod koniec XVIII w. a w jej granicach od 1815 r. znalazły się także etniczne ziemie polskie tzw. Królestwa Kongresowego. Nie bez powodu Rosja carska nazywana była więzieniem narodów.

W toku ekspansji na Wschód Rosja carska już w XVII w. zderzyła się z Cesarstwem Chińskim i podbiła niektóre ludy, wyznające buddyzm, w szczególności na pograniczu syberyjsko-mongolskim. W poł. XIX w. Rosja wymusiła na Państwie Środka (na podstawie tzw. nierównoprawnych traktatów) odstąpienie licznych obszarów przygranicznych (np. Kraju Chabarowskiego, Przymorskiego), które były kolonizowane przez osadników z europejskiej części Rosji. Rosja carska była wiodącym podmiotem wśród mocarstw kolonialnych (Anglia, Francja,

Niemcy) szykującym się do rozbioru Chin, okazując apetyty terytorialne na wielką prowincję zachodnią Sincjang, zwaną Turkiestanem wschodnim jak również na Mongolię i Mandżurię, wykorzystując odrębności etniczno-religijne (islam, lamaizm mongolski i separatyzm mandżurski). W tych ostatnich ekspansja rosyjska napotkała na zdecydowany opór ze strony imperializmu japońskiego, co doprowadziło do wojny japońsko-rosyjskiej (1904-1905), zakończonej klęską armii (w szczególności floty wojennej) Rosji, która była bezpośrednią przyczyną wybuchu Rewolucji Lutowej 1905 r.

Rewolucja Październikowa poprzedzona była głębokimi zmianami spowodowanymi działaniami wojennymi. Po pierwszych sukcesach na froncie niemieckim i austriackim armia carska od 1915 r. musiała się cofać, ponosząc liczne klęski. Ewakuowane zostały Królestwo Polskie, kraje bałtyckie, co zagroziło stolicy państwa Piotrogradowi, utracone zostały zachodnie obszary Białorusi i Ukrainy. Wojna rujnowała kraj i gospodarkę, uderzała głównie w klasy pracujące i stawała się niepopularna nawet wśród części rosyjskiej burżuazji. Odpowiedzialnością za niepowodzenia obarczono cara i jego generałów. W lutym 1917 r. wybuchła Rewolucja Lutowa, która obaliła carat i wprowadziła republikańskie rządy burżuazyjno-obszarnicze, na czele z księciem Lwowem a później Kiereńskim, które jednak kontynuowały główne kierunki polityki wewnętrznej i zagranicznej Rosji carskiej, przede wszystkim nie zamierzały wycofać się z imperialistycznej wojny. Dotychczasowy udział Rosji w wojnie położył się wielkim ciężarem na gospodarce i materialnym położeniu ludności. Armia doznawała licznych klęsk na frontach, narastał chaos i rozprzężenie, ludność w miastach i na wsi głodowała, rosła liczba przeciwników wojny. W Rosji narastały warunki i przesłanki sytuacji rewolucyjnej. Oznaczało to, mówiąc słowami Lenina, że nastąpiło takie zaostrenie sprzeczności między siłami wytwórczymi a charakterem stosunków produkcji, które prowadzą do najwyższego zaostrenia sprzeczności między klasami panującymi a uciskanymi. Znajduje to wyraz w tym, że klasy panujące nie są w stanie utrzymać dotychczasowego panowania, jednocześnie klasy niższe nie mogą żyć „po dawnemu”. Bieda i nędza zaostwiają się ponad zwykłe granice. W rezultacie znacząco wzrasta aktywność mas, które osiągają możliwość samodzielnego działania w skali historycznej.

7 listopada 1917 r. (według nowego kalendarza) bolszewicy przeprowadzili zbrojne powstanie, które obaliło rząd Kiereńskiego i ustanowili rząd ludowy (Radę Komisarzy Ludowych) na czele z Leninem, który ogłosił powstanie Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. Z czasem rewolucja ogarnęła Moskwę i dalsze rejony Rosji europejskiej, a w następnej kolejności, przewyciężając opór kontrrewolucji, objęła tereny Azji środkowej i Syberię. Nowy rząd wprowadzał rewolucyjne zmiany w polityce wewnętrznej i zagranicznej, co potwierdzały pierwsze dekrety o pokoju i o ziemi. Ten ostatni znosił prywatną własność ziemi i bogactw naturalnych, przekształcając je we własność ogólnonarodową. W kolejności uchwalono dekrety mające na celu kształtowanie nowych socjalistycznych stosunków produkcji, w tym nacjonalizacja Banku Państwa i innych banków i towarzystw kredytowych. Unieważniono wszystkie pożyczki zagraniczne Rosji, co umożliwiło finansową kontrolę nad podstawowymi gałęziami gospodarki. Do poł. 1918 r. znacjonalizowano cały wielki przemysł, środki transportu i łączność, uspołeczniono wszystkie towarzystwa akcyjne i wprowadzono państwowy monopol handlu zagranicznego. W wyniku rewolucyjnych zmian w 1917-1920 r. nastąpiła zasadnicza zmiana politycznej, ekonomicznej i prawnej sytuacji ludzi pracy w Rosji.

Rewolucja socjalistyczna w Rosji przyczyniła się do rozwiązania kwestii narodowej w Rosji. Powstała Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka, oparta na internacjonalizmie proletariackim, patriotyzmie radzieckim i prawie do samostanowienia wszystkich narodów Rosji. Z czasem powstały inne socjalistyczne republiki: Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka, Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka i Zakaukaska Federacyjna Republika Radziecka, obejmująca narody azerbejdżański, gruziński i ormiański, a także inne narody i narodowości kaukaskie. Republiki te w grudniu 1922 r. zjednoczyły się w socjalistyczne państwo federacyjne

Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich. Rozwiązanie kwestii narodowej w Rosji miało wielkie znaczenie dla umocnienia suwerenności narodu (ludu) ZSRR jako wielkiej wspólnoty równoprawnych narodów i narodowości oraz możliwości ich rozwoju we wszystkich sferach życia politycznego, ekonomicznego i społecznego. Było to w szczególności ważne dla licznych narodów kolonialnych i półkolonialnych Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej, dla których przykład Rewolucji Październikowej był drogowskazem i programem własnej walki o wyzwolenie narodowe.

Zwycięstwo Rewolucji Październikowej było następstwem licznych czynników wewnętrznych i międzynarodowych, obiektywnych i subiektywnych, które potrafili przewidzieć i wykorzystać komuniści rosyjscy na czele z Leninem. Główne państwa europejskie znajdowały się w sytuacji beznadziejnej wojny, która pochłonęła miliony ofiar i do 1917 r. nie wyłoniła zdecydowanego zwycięzcy. Gospodarka była w ruinie, miliony ludzi pracy po obu stronach frontów głodowały, a na wojnie tuczyły się jedynie wielkie kapitalistyczne spółki. Na sile przybierały ruchy antywojenne, słabły struktury polityczno-wojskowe, narastały wrzenie i tendencje rewolucyjne. Wybuch 1. wojny światowej był możliwy m.in. jako następstwo krachu partii socjaldemokratycznych i 2. Międzynarodówki, których kierownictwa narodowe ostatecznie poparły imperialistyczne dążenia „swych narodowych rządów”. W rezultacie nastąpił głęboki podział europejskiego ruchu robotniczego i dopiero w czasie wojny zaczęło konsolidować się antywojenne i rewolucyjne skrzydło, m.in. Karl Liebknecht, Róża Luksemburg w Niemczech a w Rosji Lenin i jego towarzysze. Rosyjscy bolszewicy i ich klasowi sojusznicy z innych krajów zapoczątkowali w czasie wojny na konferencjach w szwajcarskim Kienthalu i Zimmerwaldzie odrodzenie ruchu robotniczego na zasadach komunistycznych i rewolucyjnych, które było kontynuowane po Rewolucji Październikowej i w okresie powojennym w postaci 3. Międzynarodówki - Komunistycznej.

Lenin był twórcą teorii o imperialistycznym stadium rozwoju kapitalizmu, zakładającej m.in. jego nierównomierny, globalny, kolonialny i finansowo-ekspansjonistyczny charakter. Kapitalizm rozwinął się i zagnieżdżył głęboko nie tylko w państwach rozwiniętych, także znajdujących się na jego peryferiach, m.in. w Rosji. W odróżnieniu od Marksa i Engelsa, którzy w „Manifeście Komunistycznym” prognozowali obalenie władzy kapitalistów i ustanowienie państwa dyktatury proletariatu w jego najbardziej rozwiniętych metropoliach, co było zgodne ze sprzecznościami kapitalizmu wolnokonkurencyjnego, Lenin zakładał, że kapitalizm w fazie imperialistycznej jest globalny i rozwija się nierównomiernie, ma zatem słabsze i silniejsze ogniwa. Jego zdaniem powstała sytuacja sprzyjająca dla proletariatu Rosji, skoncentrowanego w głównych miastach i wielkich zakładach przemysłowych, gdzie jednocześnie władztwo kapitału było stosunkowo słabe a władza caratu zmurszała, zniechęcona i osłabiona przez niepopularną wojnę, które tworzyły sprzyjające przesłanki dla zwycięstwa rewolucji proletariackiej. Rosja określona została jako słabe ogniwo łańcucha kapitalistycznego. Jego przerwanie może oznaczać rozwój rewolucyjnego procesu w innych państwach kapitalistycznych i stać się początkiem światowej rewolucji socjalistycznej.

Rosyjscy bolszewicy umiejętnie wykorzystali obiektywne i subiektywne warunki, możliwości i szanse przeprowadzenia rewolucji w Rosji, zdobyli władzę i zapoczątkowali budowę podstaw socjalizmu. Jednocześnie oczekiwali i wspierali ruchy rewolucyjne w innych państwach, głównie europejskich, licząc na zdobycie władzy przez proletariat Niemiec, Austrii, Węgier, Polski, Francji itd. Burżuazja jednak w tych państwach wyciągnęła wnioski polityczne, wojskowe i ekonomiczno-społeczne z rewolucji rosyjskiej. Potrafiła zdusić siłą własne wrzenia rewolucyjne głównie w Niemczech i na Węgrzech, poczyniła znaczne ustępstwa w zakresie polityki społecznej na rzecz mas pracujących, dopuściła czasowo do rządów partie socjaldemokratyczne, co w sumie osłabiło ruch rewolucyjny w Europie zachodniej i przyczyniło się do izolowania Rosji Radzieckiej a później Związku Radzieckiego na arenie międzynarodowej. Po upadku rewolucji niemieckiej na przełomie 1918/1919, węgierskiej w 1919 i polskiej w 1920 r., a następnie powstań proletariatu niemieckiego w 1922 i 1923 r. kapitalizm w Europie wszedł w fazę względnej stabilizacji, a jego

siłą kierowniczą w kategoriach międzynarodowych stał się kapitał amerykański, który za sprawą potęgi gospodarczej i militarnej USA, Planu Dawes'a odbudowy gospodarki powojennej Europy, a szczególnie Niemiec, zaczął odgrywać wiodącą rolę w nasilającej się konfrontacji z pierwszym państwem socjalistycznym.

W tej wymuszonej i niekorzystnej sytuacji międzynarodowej dla Związku Radzieckiego i międzynarodowego proletariatu powstały głębokie różnice i spory ideowo-polityczne w międzynarodowym ruchu robotniczym i w samej WKP(b). Kierownictwo Partii na czele z Leninem musiało wykazać dużą elastyczność, by wyjść z sytuacji kryzysowych w zakresie utrzymania władzy w walce z kontrrewolucją, zaspokoić minimum potrzeb społeczeństwa w ramach tzw. komunizmu wojennego, otworzyć się po 1920 r. na Nową Politykę Ekonomiczną (NEP) i kapitalizm państwowy, a od 1928/29 r. przejść na tory scentralizowanej gospodarki planowej. Podstawową kwestią w tym skomplikowanym czasie było, czy w sytuacji odpyły fali rewolucyjnej i czasowej stabilizacji światowego kapitalizmu możliwe jest utrzymanie władzy w Rosji przez komunistów i budowy socjalizmu w państwie ze słabo rozwiniętym przemysłem, a co za tym szło, nielicznym proletariatem wielkoprzemysłowym, w sytuacji braku głębszych tradycji i instytucji demokratycznych, a także w warunkach nasilającej się izolacji ZSRR na arenie międzynarodowej. Te sprzeczności i spory ideowo-polityczne głęboko podzieliły kierownictwo partii bolszewickiej, w której powstały w zasadzie dwa bloki: leninowsko-stalinowski i trockistowski, dodatkowo mocno konfrontujące się w sytuacji słabnącej pozycji chorego Lenina i jego śmierci w styczniu 1924 r. Skrzydło trockistowskie generalnie stało na stanowisku niechybnej klęski rewolucji rosyjskiej w sytuacji porażki hasła światowej rewolucji. Wyjście z kryzysu widziało w utrzymywaniu stanu „permanentnej rewolucji” wewnątrz kraju i eksporcie rewolucji poza granice Związku Radzieckiego, co wpychało kraj w nieuchronne konflikty wewnętrzne i awanturnictwo międzynarodowe. Lenin i Stalin byli ideowymi komunistami, gotowymi nawet oddać życie w obronie swych poglądów i władzy ludu. Trocki był przykładem karierowicza, dla którego władza była niezbędna dla realizacji egoistycznych interesów.

Stalin i jego grupa uważali, że sytuacja międzynarodowej rewolucji pogorszyła się, ale prognozowali, że odpyły rewolucji jest czasowy i sprzeczności między pracą a kapitałem i nieuchronne kryzysy w państwach kapitalistycznych będą ponownie narastać, co osłabi ofensywę państw imperialistycznych na Związek Radziecki i ta prognoza w zasadzie sprawdziła się do końca lat 30-tych XX wieku, co przyniosło pewien oddech dla ZSRR. Związek Radziecki z sukcesem wykorzystał ten czas dla odbudowy zrujnowanej wojną ekonomiki i budowy podstaw gospodarczych socjalizmu, głównie przemysłu ciężkiego i w zasadzie w ciągu jednego pokolenia zasadniczo przekształcił strukturę gospodarczą i klasowo-społeczną dawnej zacofanej Rosji w przodujący kraj socjalistyczny. Jednocześnie Stalin i jego towarzysze wychodzili z założenia, że co prawda jak na razie rewolucja zwyciężyła w jednym kraju, ale wielkim terytorialnie, ludnościowo i zawierającym olbrzymie potencjalne możliwości rozwojowe, dysponującym także dużymi środkami pomocy materialnej dla proletariatu innych krajów i dzielenia się z nim swym doświadczeniem rewolucyjnym. Komuniści rosyjscy liczyli na pomoc proletariatu zachodnich państw a także wzrost walki z imperializmem narodów kolonialnych i półkolonialnych, głównie w Azji. W tych warunkach duże znaczenie uzyskała III. Międzynarodówka – Komunistyczna.

4. Rola Międzynarodówki Komunistycznej w rozwoju i umacnianiu ruchu komunistycznego w Azji

Rozłam i rozpad II. Międzynarodówki spowodował upadek międzynarodowego ruchu robotniczego i jego głęboki podział na skrzydło oportunistyczno-reformistyczne pod kierunkiem partii socjaldemokratycznych i skrzydło rewolucyjno-komunistyczne, kierowane przez partie komunistyczne. Miało to daleko idące konsekwencje w osłabieniu walki proletariatu z burżuazją i

rodziło potrzebę odbudowy jego jedności na zasadach rewolucyjnych w walce przeciwko kapitalizmowi i o socjalizm, o nową rewolucję socjalistyczną, obalenie władzy kapitałistów i o zwycięstwo państwa dyktatury proletariatu. Zwycięska Rewolucja Październikowa i zdobycie władzy przez rosyjskich bolszewików było dobrym wzorem do naśladowania, jednocześnie rodziło wiele pytań co do uniwersalności i unikatowości narodowej tej rewolucji. Na tym tle w międzynarodowym ruchu robotniczym trwała ostra dyskusja, przy czym w szczególności partie socjaldemokratyczne wyrażały krytykę rosyjskiej drogi do socjalizmu, uważając, że w Rosji nie było do tego warunków. W szczególności znamienna była dyskusja między Kautskim a Leninem na temat państwa dyktatury proletariatu, także bliska ruchowi komunistycznemu R. Luksemburg wyrażała obawy i krytykę rozwiązań bolszewickich. Na tym tle rodził się głęboki podział między rodzącym się „realnym socjalizmem” a tzw. Międzynarodówką 2,5, będącą w zasadzie ideowo-polityczną kontynuacją 2. Międzynarodówki.

W związku z tym wielkie znaczenie dla dalszego rozwoju socjalizmu i ruchu komunistycznego miała odbudowa partii i organizacji komunistycznych w innych krajach. Niezwykle ważną rolę w tym zakresie miało założenie w marcu 1919 r. w Moskwie III Międzynarodówki, zwanej Komunistyczną, która stała się nie tylko początkiem odrodzenia rewolucyjnego ruchu robotniczego, ale także ośrodkiem kierowniczym międzynarodowego ruchu komunistycznego. Wyciągano wnioski z upadku 2. Międzynarodówki i krytycznie oceniano jej luźne założenia organizacyjne, w związku z tym Międzynarodówka Komunistyczna była tworzona jako bardziej zwarta i homogeniczna organizacja, oparta na zasadzie centralizmu demokratycznego, przyjmowanego w ruchu komunistycznym jako podstawowa i uniwersalna zasada organizacyjna.

W 1. Kongresie Międzynarodówki wzięło udział 19 partii komunistycznych i robotniczych. W trakcie jej obrad przyjęto główne założenia programowe, były to rewolucja socjalistyczna, dyktatura proletariatu, uspołecznienie środków produkcji i banków, konfiskata ziemi obszarniczej. Podstawą teoretyczną programu był marksizm-leninizm i rodząca się rewolucyjna praktyka Rosji Radzieckiej. Kolejne kongresy Międzynarodówki Komunistycznej podejmowały palące problemy międzynarodowego ruchu komunistycznego i budownictwa socjalistycznego w Rosji i ZSRR.

2. Kongres Międzynarodówki odbył się w lipcu-sierpniu 1920 r. w Moskwie z udziałem 218 delegatów z 67 organizacji, w tym 27 partii komunistycznych. Podstawowym dokumentem przyjętym przez Kongres była tzw. „Deklaracja 21 warunków”, które określiły główne zasady i założenia rewolucyjnego ruchu robotniczego. Były to m.in. rewolucyjna droga walki o władzę, sojusz robotniczo-rolniczy, dyktatura proletariatu, walka narodowo-wyzwoleńcza, koncepcja tzw. niekapitałistycznej drogi rozwoju krajów zacofanych, szczególnie ważne dla narodów Azji i Afryki. Ta ostatnia kwestia nabrzmiewała wobec faktu, że w tym czasie 1/2 kuli ziemskiej to były kraje kolonialne i zależne, w których zdecydowanie dominowała ludność rolnicza, np. Chiny 90%, 10% ludność miejska, z tego tylko 2 mln robotników przemysłowych. Lenin podkreślał znaczenie aktywizacji mas ludowych w walce z imperializmem. Powołał się na przykład Indii, gdzie przybierał ruch narodowo-wyzwoleńczy, Powstawały niepodległe państwa w Afganistanie, Mongolii, narastał ruch narodowo-wyzwoleńczy w Iranie (Persji), Turcji, Indonezji. Powstawały tam też grupy marksistowskie i komunistyczne. Na 2. Kongresie Międzynarodówki ustalono jej struktury organizacyjne jako jednolitej i zwartej organizacji międzynarodowej, opartej na regule centralizmu demokratycznego, w której poszczególne partie komunistyczne były jej sekcjami. Była to odpowiedź na luźny charakter 2. Międzynarodówki, co m.in. doprowadziło do jej upadku, ale w konsekwencji wystąpił później nadmierny centralizm. Wtedy w strukturze organów wykonawczych Międzynarodówki powołano obok Biura Zachodnioeuropejskiego i Wschodnioeuropejskiego Biuro Dalekiego Wschodu, grupujące partie krajów azjatyckich jako sekcje 3. Międzynarodówki.

3. Kongres Międzynarodówki Komunistycznej odbył się w czerwcu-lipcu 1921 r. w Moskwie, brało w nim udział 605 delegatów z 52 krajów. Kongres zadeklarował konieczność tworzenia jednolitego frontu robotniczego a także utworzenie Międzynarodówki Młodzi,

Międzynarodówki Związków Zawodowych, Organizacji Kobietych, Spółdzielców i innych. Był to Kongres, który okazał duże zainteresowanie rozwojem ruch robotniczego w Chinach i powstania tam Komunistycznej Partii Chin (lipiec 1921 r. w Szanghaju). Powstawały i umacniały się partie komunistyczne w Indiach, Indonezji, Iranie, Turcji, Palestynie, co pobudzało rozwój związków zawodowych i budowało pluralizm ruchu narodowo-wyzwoleńczego w tych krajach. W związku z tym godne odnotowania jest, że w krajach kolonialnych partie komunistyczne powstawały na tzw. „czystym gruncie”, co miało korzystne ale także i ujemne strony. Nie były one obciążone podziałami ideowo-politycznymi jak na gruncie europejskim, jednocześnie brakowało im doświadczenia i zahartowania w walce, dawały sobie znać silne pierwiastki i stereotypy nacjonalistyczne. Z reguły partie komunistyczne w tych krajach działały nielegalnie i były zwalczane przez partie i ośrodki burżuazyjne i socjaldemokratyczne.

4. Kongres Międzynarodówki Komunistycznej odbył się w listopadzie 1922 r. w Moskwie, wzięło w nim udział 408 delegatów z 58 krajów. Na Kongresie głównym mówcą był W. I. Lenin, który wygłosił referat pt. „5 lat Rewolucji Rosyjskiej a perspektywy rewolucji światowej”, przedstawiający program budowy socjalizmu w Rosji i rozwoju ruchu komunistycznego na świecie. Zwrócono uwagę na budzenie się narodów uciskanych w koloniach, szczególnie w krajach azjatyckich, w tym związków zawodowych i partii komunistycznych. W dyskusji wskazywano, że następuje tam zaostrenie sprzeczności między metropoliami a uciskanymi narodami i że rośnie znaczenie tego czynnika w walce z imperializmem. Wymieniano przykłady Chin, Indii, Indonezji, Iraku, Turcji i Korei. Na 4. Kongresie wysunięto hasło jednolitego frontu antyimperialistycznego i roli w nim proletariatu krajów kolonialnych i półkolonialnych.

5. Kongres Międzynarodówki Komunistycznej odbył się w Moskwie w czerwcu-lipcu 1924 r. Wzięło w nim udział 504 delegatów z 60 partii i organizacji robotniczych, w tym 46 partii komunistycznych z 49 krajów. Na Kongresie dokonano oceny sytuacji międzynarodowej i ekonomicznej świata kapitalistycznego, taktyki Międzynarodówki Komunistycznej i problemów wewnętrznych ruchu komunistycznego. 5. Kongres był swoistym granicznym wydarzeniem w jej dotychczasowej działalności, pozostającej pod silnym wpływem Lenina. Wraz ze śmiercią Lenina w WKP(b) rozgorzała walka wewnętrzna o przywództwo w Partii między Trockim a Stalinem, co miało także wpływ na aktywność Międzynarodówki Komunistycznej. W WKP(b) zdobywał sobie przewagę Stalin i jego grupa, kreujących się na wiernych kontynuatorów Lenina. Znalazło to wyraz w umocnieniu kursu przyspieszonej budowy socjalizmu w ZSRR nawet w warunkach „oblężonej twierdzy”. Wymagało to olbrzymiego wysiłku ze strony całego narodu i wielkiego zdyscyplinowania partii i państwa radzieckiego, co przybrało wyraz w dalszym umacnianiu bolszewizacji WKP(b), m.in. wzmocniono działalność organizacji partyjnych w zakładach pracy, wydano zdecydowaną walkę różnym platformom i frakcjom partyjnym, które osłabiały jedność partii.

Kwestie te znalazły wyraz także w Międzynarodówce Komunistycznej, która na 5. Plenum Komitetu Wykonawczego w kwietniu 1925 r. zobowiązała partie krajowe (sekcje MK) do przeprowadzenia ich „bolszewizacji”. W tym czasie powołano pod auspicjami Komitetu Wykonawczego MK szkoły partyjne dla kształcenia kadr komunistycznych, m.in. Międzynarodową Szkołę Leninowską, Komunistyczny Uniwersytet Narodów Wschodu i Uniwersytet im. Sun Yatsena. Za ważne zadanie międzynarodowego ruchu komunistycznego uznano obronę rewolucji chińskiej i walkę z obcą interwencją. Za radą i dzięki pomocy KW MK Komunistyczna Partia Chin nawiązała współpracę z Kuomintangiem, tworząc front antyimperialistyczny, który jednak później po śmierci Sun Yatsena nacjonałiści chińscy na czele z gen. Czang Kajszekiem wykorzystali dla zdominowania frontu i krwawego rozprawienia się z komunistami. Od 1927 r. komuniści przerwali tę współpracę i pod kierunkiem Mao Zedonga odbudowali partię w oparciu o proletariat wiejski i biednych chłopów i działali samodzielnie.

6. Kongres Międzynarodówki zwołany został dopiero w 1928 r. (17.lipca-1.września 1928 r.) w

Moskwie. Uczestniczyło w nim 522 delegatów z 66 partii i organizacji, w tym 57 partii komunistycznych z 57 krajów. Kongres dokonał oceny sytuacji międzynarodowej w ostatnich czterech latach, wskazując na wzrost sprzeczności i narastanie przesłanek kryzysu ekonomicznego, a co za tym szło, wzrost niebezpieczeństwa nowej wojny i zagrożeń dla socjalizmu, w szczególności Kraju Rad i międzynarodowego ruchu komunistycznego. Kongres opowiedział się za tworzeniem jednolitego frontu świata pracy „od dołu”. Krytycznie oceniono socjaldemokrację, w szczególności jej oportunistyczne kierownictwo. Kongres uchwalił „Rewolucyjny Program Działania Ruchu Komunistycznego”, który programowo nawiązywał do „Manifestu Komunistycznego” i definiował podstawowe zadania i kierunki walki proletariatu i mas pracujących na całym świecie, w szczególności w krajach azjatyckich. Przemiany ustrojowe w republikach Azji centralnej w ZSRR uświadamiały ogrom trudności materialnych, ideowo-politycznych i religijnych na tych obszarach i konieczność pozyskania sojuszników rewolucji spoza nielicznego proletariatu przemysłowego. Wskazywano, że w krajach kolonialnych i półkolonialnych w dalszym ciągu przeważają stosunki feudalne i stosowane są przedkapitałistyczne formy wyzysku, gdzie większość podstawowych środków produkcji znajdowała się w rękach obcego kapitału i w których podstawową formą walki jest rewolucja antyfeudalna, antykapitałistyczna i burżuazyjno-demokratyczna a dopiero w następnym stadium może przerosnąć w socjalistyczną. Prognozę tą potwierdziły późniejsze losy rewolucji w Mongolii, Chinach, Korei i Indochinach.

7. Kongres Międzynarodówki odbywał się w Moskwie od 25 lipca do 21 sierpnia 1935 r. Wzięło w nim udział 513 delegatów z 65 partii komunistycznych i międzynarodowych organizacji rewolucyjnych. Od poprzedniego Kongresu upłynęło 7 lat, w tym czasie jeszcze bardziej pogłębiły się sprzeczności kapitalistyczne. W latach 1929-1933 kapitalizm ogarnięty był wielkim kryzysem, narastało wielkie bezrobocie, spadała produkcja, nasilała się walka klasowa, czego wyrazem były liczne strajki, wystąpienia świata pracy, demonstracje, walki na ulicach. Ośrodki burżuazyjne odpowiadały nasilającymi się represjami i przekazywaniem władz państwowej partiom faszystowskim, liczne były zamachy stanu i rządy wojskowe, np. w Polsce, krajach bałtyckich, Bułgarii. Faszizm otwarcie przejął władzę w Niemczech, wcześniej we Włoszech, Portugalii. Jednocześnie w USA wprowadzano reformy gospodarcze „New Deal” F.D.Roosevelta, aktywizujące na dużą skalę państwo i publiczne finanse dla wychodzenia z kryzysu. 7. Kongres przyjął nową strategię walki z faszyzmem i konieczność budowy jednolitego i ludowego frontu, w szczególności frontu antyimperialistycznego w krajach kolonialnych, a także groźbą wybuchu nowej wojny.

Kongres przyjął m.in. uchwałę w kwestii roli komunistów w ruchu narodowo-wyzwoleńczym w koloniach i krajach zależnych, w szczególności potępił agresję Japonii na Chiny i powstanie marionetkowego państwa Mandżukuo. Utrzymano podstawowe hasło tworzenia antyimperialistycznego frontu ludowego. Problem był w szczególności napięty w Chinach, gdzie z trudem powstawały zręby takiego frontu wobec antykomunistycznej obstrukcji Kuomintangu, a także w Indiach, gdzie powstał silny ruch narodowo-wyzwoleńczy burżuazji narodowej. Jednocześnie narastała walka narodowo-wyzwoleńcza w Indonezji, Indochinach, na Filipinach i wielu innych krajach azjatyckich. Wyprzedzając fakty o rok, w 1936 r. lud hiszpański obalił monarchię i ustanowił republikę, kierowaną przez socjalistów, liberałów i inne siły postępowe, popieraną także przez komunistów. Przeciw rządowi republikańskiemu natychmiast wystąpiła burżuazja, w szczególności reakcyjna generalicja na czele z gen. Franco, która po 3 latach walk zbrojnych obaliła legalny rząd ludowy i wprowadziła faszystowski terror i ustrój państwowy. Wojna w Hiszpanii była wyraźną zapowiedzią nowej wojny światowej. W 1937 r. Japonia napadła na Chiny. 7. Kongres Międzynarodówki był ostatnim Kongresem, trwała ona jeszcze kilka lat i kierowana była przez jej organy wykonawcze, trwała 24 lata, w czasie 2 wojny światowej została rozwiązana.

Znaczenie Międzynarodówki Komunistycznej polegało na tym, że przyczyniła się ona do odbudowy rewolucyjnego, komunistycznego ruchu robotniczego i jego umocnienia. Jej program, organizacja i formy aktywności były odpowiedzią na krach 2. Międzynarodówki, w związku z czym zasada centralizmu demokratycznego była jej podstawową regułą organizacyjną. Organizatorzy 3. Międzynarodówki, głównie RKP(b) i jej przywódca Lenin liczyli na pomoc rewolucyjnego proletariatu w krajach kapitalistycznych i wybuch dalszych rewolucji socjalistycznych na Zachodzie i rewolucji antykapitalistycznej i antykolonialnej w krajach zależnych. W sytuacji odpływu fali rewolucyjnej w drugiej poł. lat 20-tych i czasowej stabilizacji kapitalizmu nadzieja na wybuch „światowej rewolucji” okazała się przedwczesną prognozą, w związku z tym pozycja i rola Międzynarodówki uległa osłabieniu i z czasem w jej działalności wystąpiły pewne deformacje, będące odzwierciedleniem deformacji budowy podstaw socjalizmu w ZSRR w latach 30-tych. Boleśnie dotknęły one też Komunistyczną Partię Polski, która w 1938 r. została w wyniku fałszywych oskarżeń rozwiązana przez jej organ wykonawczy. Była to jedna z przyczyn malejącego znaczenia Międzynarodówki, coraz rzadszego zwoływania jej kongresów, rosnącej roli jej Komitetu Wykonawczego i jego Prezydium a w okresie 2. wojny światowej jej rozwiązania w lipcu 1943 r. przez Komitet Wykonawczy Międzynarodówki. Tym nie mniej dorobek 3. Międzynarodówki w rozwoju i działalności ruchu komunistycznego był wielki, a w szczególności na uwagę zasługuje jej pomoc organizacyjna, ideowo-programowa i kadrowa dla powstających i rozwijających się partii w krajach kolonialnych i zależnych, w tym azjatyckich.

5. Kwestia możliwości rewolucji w krajach azjatyckich i socjalizmu w krajach rozwijających się

Problematyka ta od początku budziła głębokie kontrowersje w międzynarodowym ruchu robotniczym. Marks i Engels przedstawiając „Manifest Komunistyczny” w 1848 r. wychodzili z założenia możliwości rewolucji socjalistycznej, obalenia państwa dyktatury burżuazji i zdobycia władzy przez proletariatu w metropoliach kapitalistycznych. Ich analiza misji historycznej klasy robotniczej oparta była na rozwoju głównie Anglii i angielskiego proletariatu, gdzie rozwój kapitalizmu i jego sprzeczności klasowe były najbardziej zaawansowane. Tezę tę z czasem rozszerzyli na inne szybko rozwijające się państwa kapitalistyczne, w tym Francję, później Niemcy, USA, co potwierdzało nie tylko wielki rozwój firm kapitału przemysłowego i finansowego, ale ich szybka koncentracja i towarzyszące tym procesom zmiany w nadbudowie kapitalistycznej, głównie wzrost roli aparatu państw burżuazyjnych.

W krajach tych następował także wzrost klasy robotniczej, która w toku walki o swe interesy przekształcała się, mówiąc językiem marksowskim, z „klasy w sobie” w „klasę dla siebie”. Powstawały i umacniały się związki zawodowe, rosła świadomość klasowa i ideowo-polityczna proletariatu, rodziły się nowe formy walki o interesy świata pracy, którym towarzyszyło powstawanie proletariackich partii politycznych. Ruch robotniczy stawał się siłą międzynarodową, której wyrazem stała się 1. Międzynarodówka (1864-1876). Podstawowe twierdzenia „Manifestu Komunistycznego” znalazły wyrażenie w drugiej poł. XIX w. w licznych strajkach, powstaniach i masowych formach organizacji proletariatu, głównie w pierwszej rewolucji socjalistycznej, która wybuchła we Francji, w Paryżu w 1871 r., znana jako Komuna Paryska. Było to pierwsze zwycięskie powstanie francuskiego proletariatu, w rezultacie którego obalono władzę burżuazji tylko w stolicy Francji i ustanowiono państwo socjalistyczne tylko na okres nieco ponad dwóch miesięcy, po czym uległo ono zwycięskiej kontrrewolucji francuskiej burżuazji, wspomaganej przez pruski imperializm. Mimo upadku Komuna Paryska do dziś pozostaje wielkim wydarzeniem nie tylko francuskiego, także międzynarodowego ruchu robotniczego jako etap historyczny dojrzewania klasy robotniczej w procesie realizacji swej misji historycznej. W marcu 2021 r. cały postępowy świat obchodził 150 rocznicę powstania Komuny Paryskiej jako pierwszego państwa socjalistycznego.

Jedną z ważnych przyczyn upadku Komuny Paryskiej był brak poparcia dla Komuny ze strony proletariatu prowincjonalnego, a także neutralna a czasem wroga postawa warstw pośrednich, w szczególności chłopstwa. Dawały o sobie znać wahania charakterystyczne dla socjalizmu utopijnego, brak rewolucyjnego doświadczenia i przygotowanych kadr państwowych. Jednocześnie burżuazja, jej rząd i aparat policyjno-wojskowy wykorzystał bez skrupułów swą przewagę a także pomoc strategiczną swego dotychczasowego wroga zagranicznego -Prus w celu bezwzględnego zduszenia powstania. Komuna Paryska i jej bohaterski upadek dowodziły, że proletariatus musi być wyposażony w silną partię, musi dysponować doświadczonymi kadrami, mieć oparcie w masowych związkach zawodowych i mieć sojuszników wśród tzw. klas średnich, głównie chłopstwa. Jednocześnie kapitalizm w tym czasie przekształcał się z kapitalizmu wolno-konkurencyjnego w kapitalizm imperialistyczny i ogólno-światowy, co pociągało wzrost roli rosnącego wyspecjalizowanego aparatu państwowego, podbój kolonii i ekspansję kapitału finansowego. Oznaczało to, że kapitalizm imperialistyczny ogarniał cały świat, jego stosunki i instytucje były narzucane obszarom podbijanym i uzależnianym i choć w dalszym ciągu była głęboka różnica między metropoliami a kolonialnymi peryferiami, to jednak świat znalazł się w okowach globalnego kapitalizmu.

Procesy te dostrzegali teoretycy marksistowsy, przywódcy ruchu robotniczego 2. Międzynarodówki (1889-1914), szczególnie Engels, którzy przyczynili się do powstania i rozwoju masowych partii socjaldemokratycznych, które przystąpiły także do działalności parlamentarnej, wykorzystując trybuny burżuazyjnych parlamentów dla walki o prawa świata pracy. Pod koniec XIX w. partie robotnicze rosły w siłę i zdobywały w kolejnych wyborach rosnącą liczbę mandatów, co nawet Marksowi a w szczególności Engelsowi dawało powody wyciągania wniosku o możliwości pokojowego i parlamentarnego zdobycia władzy przez proletariatus. Rozwój wydarzeń w późniejszych latach nie potwierdził tych nadziei. Jednocześnie narastały napięcia międzynarodowe między wielkimi mocarstwami kapitalistycznymi, grożące wybuchem wielkiej wojny, rozwijała się walka narodowo-wyzwoleńcza w krajach kolonialnych i zależnych. Kwestia narodowo-wyzwoleńcza narastała wraz ze wzrostem imperializmu i przekształcaniem się w jego imperialistyczne stadium.

Kapitalizm nie był w stanie rozwiązać tych sprzeczności w sposób pokojowy, musiał się żywić kryzysami i wojnami. W 1914 r. wybuchła 1. wojna światowa, która m.in. spowodowała wybuch rewolucji socjalistycznej w 1917 r. w Rosji. Po pewnym ożywieniu w latach 20-tych świat kapitalistyczny wstąpił w potężny kryzys ekonomiczny (1929-1933), który zapowiadał nową wojnę. W 1939 r. wybuchła druga wojna światowa, po której znaczna część świata wkroczyła na drogę rewolucji ludowo-demokratycznych. W latach 1945-1989 świat wkroczył w erę konfrontacji między światowym kapitalizmem i socjalizmem, która ostatecznie zakończyła się upadkiem ZSRR i KDL-ów w Europie. Po 1990-1991 r. świat wkroczył w erę globalizacji, znanionowanej „nowym światowym porządkiem”, na czele którego sadowiły się Stany Zjednoczone. Świat stał się jednobiegunowy.

Sytuacja jednak zmienia się z roku na rok. Świat znowu stał się wielobiegunowy. W Azji w ciągu ostatnich ponad 40 lat rozwija się i umacnia nowe wielkie mocarstwo socjalistyczne – Chińska Republika Ludowa, które za sprawą nowej taktyki budownictwa socjalizmu – socjalistycznej gospodarki rynkowej osiąga zadziwiające efekty w rozwoju gospodarczym i socjalnym, które z wielkim zainteresowaniem obserwowane są a nawet wdrażane przez liczne inne kraje tzw. 3. świata, jako nowatorski sposób na rozwiązanie palących problemów własnych społeczeństw. Przykład współczesnych Chin jest ważkim argumentem do dyskusji o możliwości zwycięstwa rewolucji socjalistycznej w krajach opóźnionych w rozwoju, musi ona być jednak poprzedzona wcześniejszą rewolucją demokratyczną, antykolonialną, antykapitalistyczną i antyimperialistyczną i wymaga znacznie dłuższego okresu realizacji, a nawet cofnięcia się i przejścia przez fazę kapitalizmu państwowego.

Jest to nowe twierdzenie naukowego socjalizmu i rewolucyjnego marksizmu, zakładającego, np. w Chinach konieczność kilku etapów procesu rewolucyjnego, które powiązane były z działalnością Sun Yatsena, Mao Zedonga, Deng Xiaopinga i obecnej generacji chińskich komunistów. Zdaniem Xi Jinpinga okres przejściowy od kapitalizmu do socjalizmu trwać będzie w Chinach jeszcze przez wiele lat. Obecnie Chiny znajdują się na etapie „początkowego stadium budowy socjalizmu”, i dążą do zakończenia budowy „umiarkowanej pomyślności narodu” (na 100-lecie KPCh) w 2021 r., a dopiero w 2049 r. (na 100-lecie ChRL) przewidują zakończenie budowy „wielkiego nowoczesnego socjalistycznego, rozwiniętego , silnego, demokratycznego, zaawansowanego kulturalnie, harmonijnego i pięknego narodu”. (XIX. Kongres KPCh-X.2017 r.). Oto przykład myślenia i planowania w kategoriach generacyjnych, charakterystyczny dla chińskiej cywilizacji.

Lenin w końcu XIX w. w Rosji był głównym organizatorem i teoretykiem ruchu robotniczego w Rosji. Należał do współorganizatorów Socjaldemokracji Rosyjskiej, znajdując się na jej lewym skrzydle. Reprezentował on doświadczenie nowego skrzydła międzynarodowego proletariatu charakterystycznego dla kapitalizmu peryferyjnego z wielkimi pozostałościami stosunków i instytucji feudalnych. Kapitalizm rozwijał się w Rosji wyspowo w wielkich miastach i ośrodkach przemysłowych a fabryki skupiały wielkie masy robotników, co spowodowane było koncentracją kapitału rosyjskiego, pozostającego pod silnym wpływem obcego kapitału. Dało to podstawę Leninowi do sformułowania wniosku o nierównomierności rozwoju kapitalizmu i możliwości zwycięstwa rewolucji socjalistycznej w kraju o ogólnie słabszym rozwoju kapitalizmu, co stanowiło oryginalny wkład teoretyczny do rozwoju marksizmu na przelocie XIX i XX wieku i jego przekształcanie się w marksizm-leninizm. Miało to później duże znaczenie dla aktywizacji ruchu robotniczego i narodowo-wyzwoleńczego w peryferiach kapitalizmu i w krajach kolonialnych, półkolonialnych, co skutkowało m.in. zwycięstwem rewolucji socjalistycznej w Rosji w 1917 r. a po 2. wojnie światowej licznymi rewolucjami ludowo-demokratycznymi w Europie środkowo-wschodniej i Azji a pod koniec lat 50-tych XX w. na Kubie na kontynencie amerykańskim,

Jednocześnie ośrodki walki narodowo-rewolucyjnej coraz bardziej przesunęły się do krajów słabo rozwiniętych, powstawały liczne państwa, gdzie zwyciężyła rewolucja antykolonialna i które korzystając z pomocy państw realnego socjalizmu realizowały przemiany o charakterze antykapitalistycznym, eliminując także pozostałości struktur feudalnych i próbując wdrażać i realizować niektóre rozwiązania ustrojowe socjalizmu, co znalazło wyraz w programie tzw. niekapitalistycznej drogi rozwoju, a więc mówiąc obrazowo iść „na skróty do socjalizmu” (określenie prof. Mieczysława Rakowskiego). Po upadku Związku Radzieckiego i krajów demokracji ludowej w Europie stawały się one najczęściej celem ataków rodzimej reakcji i państw imperialistycznych, które dokonywały kontrrewolucji lub otwartej agresji wojskowej, jak np. na Irak, Syrię, Afganistan, Libię, Jemen, Sudan, Etiopię, a wcześniej Egipt, Algierię, Kongo itd. Tym nie mniej jednak w dalszym ciągu ta droga do demokracji ludowej, kapitalizmu państwowego a w dalszych przemianach do socjalizmu jest kontynuowana w niektórych z nich np. w Wenezueli, Nikaragui, Nepalu. Obecnie aktywną rolę w popieraniu rewolucji narodowo-wyzwoleńczych w krajach rozwijających się przejęła Chińska Republika Ludowa, która wdrożyła różnorodne formy i programy pomocy dla krajów Afryki, Azji południowo-wschodniej i Ameryki łaćwińskiej, wzmacnione w ostatnich latach projektami nowych szlaków jedwabnych, na realizację których ChRL przeznaczyła dotychczas 8 bln dol. Od ponad 70 lat przewodnią siłą polityczną Chińskiej Republiki Ludowej jest Komunistyczna Partia Chin, obchodząca w obecnym - 2021 roku jubileusz 100-lecia.

6. Problem rewolucji w państwach rozwiniętego kapitalizmu

Odrębną kwestią jest możliwość rewolucji socjalistycznej w państwach rozwiniętego

kapitalizmu, które przechodzą (lub przeszły) do stadium postindustrialnego, pociągającego za sobą zmiany w strukturze sił wytwórczych i współczesnego proletariatu i gdzie kapitał sprawuje władztwo w różnych formach za sprawą panowania politycznego, ekonomicznego, militarno-politycznego i ideologicznego. W Europie wielki kapitał umacnia swe panowanie w wyniku szybkiej i pogłębiającej się integracji nie tylko ekonomicznej, także politycznej. Unia Europejska szybko zmierza do przekształcenia się w państwo federalne, niezbędne wielkiemu kapitałowi do realizacji i umacniania swych interesów już nie tylko w granicach państw narodowych, ale także w skali ogólnoeuropejskiej i światowej. Do tego niezbędne jest silne scentralizowane państwo, sprawny aparat administracyjno-policyjny i własna europejska armia. Jest to w rzeczywistości zapowiedź końca samodzielnych państw narodowych i początek super państwa europejskiego, którego klasową istotę wyrażają ponadnarodowe kręgi kapitalistyczne na czele z kapitałem zjednoczonych Niemiec, czego nie akceptuje Anglia a także narodowo zorientowane kręgi burżuazji w Polsce i na Węgrzech. Umocniają się podobne nurty i dążenia we Francji i innych państwach.

Unia Europejska jest głównie organizacją ekonomiczną i polityczną wielkiego kapitału i jako taka umacnia jego organizację i siłę także w stosunku do klas pracujących, o czym świadczy pogarszająca się sytuacja ekonomiczno-społeczna ludzi pracy nie tylko w nowych także w dawnych państwach Unii. Za sprawą Unii Europejskiej kapitał europejski umocnił swe interesy i pozycje klasowe. Inaczej jest z proletariatem, który po upadku ZSRR i KDL-ów w Europie został bardzo osłabiony, co przyczyniło się także do osłabienia ruchu robotniczego i komunistycznego w zachodniej Europie i zwiększenia jego wyzysku. Aktualnie w państwach unijnych nie ma sytuacji rewolucyjnej, a liczne bunty i walki strajkowe są szybko i skutecznie pacyfikowane przez aparat represyjno-policyjny. Wielka burżuazja i jej klasowi sojusznicy, np. warstwy pośrednie, socjaldemokraci, na ogół skutecznie wykorzystują instrumenty i mechanizmy liberalno-mieszczkańskiej demokracji dla umacniania panowania klasowego, manipulowania zachowaniami wyborczymi także lewicowego elektoratu. Wobec braku możliwości odwołania parlamentarzystów, wybory co cztery lata stały się wielkim show, wymagającym olbrzymich nie tylko finansowych środków, na które nie stać partie reprezentujące rzeczywisty świat pracy. Jednocześnie w jego łonie powstały nowe grupy proletariatu usługowego, które nie zawsze solidaryzują się z tradycyjnymi robotnikami fabrycznymi (blue collar).

Klasa robotnicza w tych państwach została zepchnięta do defensywy i korzysta ze względnie wysokiego poziomu życia, osiągniętego po 2. wojnie światowej za sprawą obaw burżuazji przed wybuchem rewolucji i koniecznością dzielenia się przez nią częścią zysków, co przybrało teoretyczny wyraz w doktrynie interwencjonizmu państwowego, społecznej gospodarki rynkowej (szczególnie w RFN jako „Soziale Marktwirtschaft”), „państwa dobrobytu” i w dużym stopniu stała się nową arystokracją robotniczą, korzystającą też w części z wyzysku wielomilionowych mas *gastarbeiterów* a w szczególności proletariatu krajów 3. świata, w których korporacje lokowały kapitały i na masową skalę wykorzystywały tanią siłę roboczą krajów zależnych, co było typową cechą neokolonializmu. Z metropolii wywieziono liczne tzw. brudne fabryki i gałęzie przemysłowe np. hutnictwo żelaza, wydobywanie węgla lub innych kopalin i tradycyjny tzw. przemysł fabryczny.

Widmo nowej rewolucji socjalistycznej (o której pisali Marks i Engels) w państwach rozwiniętego kapitalizmu może przekształcić się w nową sytuację rewolucyjną w obliczu i w następstwie narastającego obecnie kryzysu społeczno-gospodarczego, potęgowanego epidemią koronawirusa, który coraz bardziej zagraża ich dotychczasowej względnej stabilności, o czym świadczą wielkie napięcia społeczne, plajty milionów biznesów, rosnące bezrobocie, bezdomność, a także polityczne i społeczno-ekonomiczne w USA i państwach Unii Europejskiej, które rządzące koła wielkiej burżuazji usiłują powstrzymać przez dalsze ograniczanie praw socjalnych i politycznych, podziały ideowo-polityczne świata pracy, dywersję ideologiczną w ruchu robotniczym oraz wywoływanie nowych wojen. Doświadczenie historyczne dokumentuje, że wielka burżuazja w sytuacji rewolucyjnego zagrożenia sięga dla obrony swego panowania

klasowego do autorytaryzmu i faszyzmu i takie zagrożenie jest także realne w USA i innych państwach kapitalistycznych, o czym świadczą ostatnie wydarzenia na waszyngtońskim Kapitolu oraz brutalne tłumienie przez policję pokojowych demonstracji we Francji tzw. żółtych kamizelek czy strajków w Niemczech, Włoszech. Groźne dla świata jest zagrożenie wywołania wojny, można nawet sądzić, że narastają przesłanki nowego wielkiego konfliktu wojennego.

Szczególnie groźne i szkodliwe dla klasowej jedności proletariatu są teorie i towarzysząca im praktyka o zanikaniu proletariatu i klasy robotniczej, umowy śmieciowe, prekariat, praca produkcyjna na fikcyjnych samodzielnych stanowiskach, mit o przerastaniu proletariatu w tzw. „klasę średnią” itd., które w sumie zmierzają do rozbicia solidarności klasowej ludzi pracy i umacnianiu mitu o jedności, współpracy i harmonii bogatych i średnich, a biedaków (głównie bezrobotnych) trzeba otoczyć minimalnymi formami pomocy socjalnej, by nie stanowili zagrożenia epidemicznego (w kategoriach socjalnych i medycznych) dla „zdrowego” kapitalistycznego społeczeństwa., co zakładało aktywną rolę państwa i sprawdziło się w polityce F.D.Roosevelta w USA w latach 30-tych, a po 2 wojnie światowej w państwach Europy zachodniej. W kategoriach naukowych przybrało to wyraz w teorii i doktrynie J.M. Keynes’a. Procesom tym towarzyszy wielka koncentracja kapitału już nie tylko w skali państwowej, także ponadnarodowej, co skutkuje m.in. integracją europejską, wspólnotami wolnego handlu, powstawaniem potężnych grup bankowo-kapitałowej finansjery. Jednocześnie proces ten przyspieszał powstawanie i dojrzewanie stosunków kapitalistycznych w nowych państwach i kształtowanie się proletariatu przemysłowego, co znakomicie wykorzystali Chińczycy, w mniejszym stopniu Indie, Indonezja i kraje afrykańskie, np. Nigeria.

W metropoliach kapitalistycznych, głównie w Europie, po upadku Związku Radzieckiego i krajów demokracji ludowej, nastąpiło także poważne osłabienie partii komunistycznych i rewolucyjnego ruchu robotniczego. Niektóre z nich zmieniły orientację, ulegając oportunistom, reformizmowi i rewizjonizmowi i stały się nowymi reakcyjnymi socjaldemokracjami. Na tym tle traciły nie tylko swych dotychczas licznych członków, ale także poparcie grup pośrednich, składających się na znaczną część elektoratu, którego poparcie w wyborach parlamentarnych i lokalnych dawało im możliwość wykorzystania instrumentów działalności parlamentarnej. Pewna część członków a nawet niektórzy przywódcy ulegli wpływowi lewacko-drobnomieszczańskim, najczęściej w postaci odradzającego się neotrockizmu i anarchizmu. Następował też proces odradzania się różnych grup rewolucyjno-marksistowskich (lewackich), krytycznie oceniających nie tylko w.w. nurty, ale także całą praktykę tzw. realnego socjalizmu. Jednocześnie w odradzających się partiach komunistycznych trwała dyskusja wewnętrzna i na forach międzynarodowych nad przyczynami upadku ZSRR i KDL-ów w Europie, jakie przyczyny doprowadziły do jego upadku i kto w kategoriach klasowych i osobowych jest za to i w jakim stopniu odpowiedzialny. W międzynarodowym ruchu komunistycznym dawał o sobie znać brak nowej międzynarodówki komunistycznej, co wynikało z głębokich podziałów ideowych i braku silnej partii robotniczej, cieszącej się dużym autorytetem, która mogłaby wziąć na siebie trudy organizacyjne. Z różnych powodów roli tej nie mogły się podjąć partie sprawujące władzę w państwach socjalistycznych w Azji i na Kubie. Roli tej nie wypełniały liczne regionalne międzynarodowe konferencje partii komunistycznych i robotniczych. Generalnie osłabiało to poszczególne partie komunistyczne i międzynarodowy ruch robotniczy w Europie, a nawet stawiało je na marginesie życia politycznego.

W USA ruch komunistyczny nigdy nie rozwinął się do znaczących rozmiarów i egzystował na obrzeżach życia politycznego kraju. Od Rewolucji Październikowej komunizm stał się największym nie tylko politycznym wrogiem (co osłabione zostało w czasie 2. wojny światowej), ale także ideowo-doktrynalnym, co wyrażało się w teorii i praktyce ekstremalnego antykomunizmu. W latach 50-tych XX w. komuniści i ich sympatycy z kręgów kultury byli bezwzględnie prześladowani (maccarthyizm). Na to nakładał się agresywny rasizm, który formalno-prawnie

przewyciężony został dopiero w latach 60-tych XX w. za sprawą wielkich protestów Martina Luthera Kinga i reform Partii Demokratycznej, a który odżywa obecnie z większym nasileniem. Związki zawodowe były konsekwentnie zwalczane przez wielki kapitał i poza wielkim kryzysem w latach 30-tych ub.w. nie objęty większą działalnością i wpływami amerykańskiego proletariatu. Kapitał amerykański, jego władztwo w sferze ekonomicznej, socjalnej, kulturalnej i politycznej umożliwiało jego pełną hegemonię nad światem pracy. Jedną z przyczyn tego stanu była wielka potęga kapitału amerykańskiego i ugruntowanie jego pozycji po 1. a jeszcze bardziej po 2. wojnie światowej. Nie złamała go, choć bardzo osłabiła w drugiej poł. XX wieku konfrontacja z realnym socjalizmem, w szczególności ze Związkiem Radzieckim. Ostatecznie lata 1989-91 dowodziły, że ta rywalizacja zakończyła się zwycięstwem USA, choć główne przyczyny upadku ZSRR i KDL-ów w Europie miały raczej źródła wewnętrzne niż zewnętrzne. Przegrana realnego socjalizmu pod koniec XX wieku osłabiła także organizacje świata pracy w krajach zachodnich, umocniła władztwo wielkiego kapitału, stała się także jedną z przyczyn przysłowiowego przykręcania śruby przez kapitał, który krok po kroku odbierał ludziom pracy poprzednio wywalczone prawa socjalne, na które kapitał się godził, by nie dopuścić do nowej rewolucji jak w Rosji czy w KDL-ach.

Jednocześnie gospodarka amerykańska ogarnięta jest obecnie wielkim kryzysem, który trwa od 2008 r., o czym świadczy spadek wzrostu PKB i udziału w światowym dochodzie, rosnące zadłużenie wewnętrzne i zagraniczne i malejący udział dolara w rozliczeniach międzynarodowych. Nie pomogły nawet olbrzymie bilionowe dotacje z budżetu państwa dla bankrutujących wielkich banków, co było zaprzeczeniem oficjalnej doktryny nieingerencji państwa w finanse i ekonomię. Rozwierają się nożyce między wąską grupą super bogatych miliarderów a masami ludności ubogiej. Większy PKB ma obecnie Unia Europejska, a Chiny w tym zakresie depczą USA po piętach. Jedynym obszarem, gdzie Stany zdecydowanie górują to zbrojenia i wydatki na obronę, rocznie ponad 730 mld dol., co pozwala im nadal utrzymywać siły zbrojne na poziomie globalnym i za pomocą militariów i wojen utrzymywać hegemonię. Jest to jednak polityka krótkowzroczna i USA stoją przed jeszcze większym kryzysem, który może zmienić globalny układ sił. W sferze socjalnej kapitalizm USA jest bardziej brutalny niż w zachodniej Europie, co wynika ze słabości partii robotniczych, związków zawodowych, braków prawnych w ustawodawstwie pracy a także dominacji w kulturze wartości i zasad american way of live, gloryfikującej sukces przebojowej jednostki, moralności kowbojskiej, przemocy, prawa do posiadania broni przez każdego obywatela i micie równości, którego kwintesencją była maksyma, że nawet pucybut może zostać prezydentem. Nigdy tak nie było, tym bardziej w obecnej epoce. Pogłębia się przepaść między wąską grupą super bogaczy a coraz bardziej biedniejącym amerykańskim światem pracy. Prawdę tę potwierdzają nie tylko dane statystyczne, także organizacja i wygląd nie tylko murzyńskich dzielnic w Nowym Jorku, Chicago, Detroit czy Los Angeles.

Procesy te stopniowo zmieniają świadomość polityczną ludzi pracy w USA, o czym świadczy fakt, że w trakcie kampanii wyborczej na prezydenta w 2016 i w 2020 r. jeden z kandydatów Partii Demokratycznej senator Berni Sanders ostro krytykował system ekonomiczno-społeczny i polityczny USA i głosił konieczność zmian systemowych i wprowadzenia socjalizmu. Pozyskał 17 mln wyborców, głównie młodych, co wskazuje na osłabianie dominacji american way of life w szczególności wśród młodzieży. Nie tylko w następstwie epidemii koronowirusa upadają liczne małe i średnie biznesy, rośnie bezrobocie i bezdomność. Dane z ostatnich lat potwierdzają stagnację i spadek dochodów ok. 50% pracujących, a jednocześnie pogłębia się przepaść między nimi a wielką oligarchią. Jednocześnie znaczna część amerykańskich bezrobotnych, w szczególności stanów dotkniętych wysoką recesją oddała swe głosy na D.Trumpa – kandydata sił najbardziej reakcyjnych, antykomunistycznych, nacjonalistycznych („Make America great again”), rasistowskich i konserwatywnych kręgów amerykańskiego kapitalizmu („America first”), zorganizowanych w Partii Republikańskiej, który kreował się jako człowiek „z zewnątrz”, spoza „skorumpowanych elit”, co przyniosło mu znaczne poparcie części bezrobotnych i elektoratu z

niższych warstw społecznych. Obiecywał, że ponownie ożywi tzw. „rdzewiejące stany”, do których powróci amerykański kapitał z Chin, Indii, Indonezji itd. Nic takiego się nie stało, kapitał umie liczyć i kieruje się zyskiem a nie dobroczynnością. Po raz pierwszy prezydentem USA został nie „polityczny najemnik” wielkiego biznesu, lecz potężny miliarder, który politykę traktował jako wielki biznes. Fiasko obietnic prezydenta Trumpa nie przyniosło mu spadku poparcia elektoratu, w rezultacie wyborów prezydenckich w 2020 r. uzyskał on nawet większą liczbę głosów niż w 2016 r., co wynikało z wyższej frekwencji, jednocześnie znacznie wzrosła liczba wyborców, opowiadających się za kontrkandydatem.

Ten trend polityczny w USA został powstrzymany w czasie ostatniej jesiennej kampanii prezydenckiej (2020 r.), wybory wygrał Joe Biden, kandydat Demokratów, także partii wielkiego kapitału, ale bardziej zorientowanej socjalnie ze względu na poparcie biedniejszej części amerykańskiego świata pracy, której Trump odebrał państwowe ubezpieczenia i inne ulgi socjalne, wprowadzone przez B.Obamę. Zwycięstwo Bidena i Demokratów ponad 5-milionową liczbą głosów i znaczną przewagą głosów elektorskich było nie do zaakceptowania przez najbardziej reakcyjne siły skupione wokół prezydenta Trumpa, który wybory i ich wynik określił jako „sfalszowane” i wezwał swych zwolenników do odzyskania „skradzionego zwycięstwa”. Najbardziej prawicowe, rasistowskie, pod flagami konfederatów i USA bojówki wdarły się 6 stycznia 2021 r. w Waszyngtonie do Kapitolu - siedziby Kongresu Federalnego (parlamentu) USA, domagając się unieważnienia wyborów.

Była to w gruncie rzeczy próba politycznego puczu, znana dotychczas z praktyk ruchów faszystowskich lub z życia tzw. republik bananowych i stanowi historyczną cezurę w amerykańskiej demokracji. Była demonstracją siły ugrupowań faszyzujących i zapowiedzią dalszych tego typu wydarzeń. Pęka kolejny mit amerykańskiej demokracji, główne ośrodki władzy znajdują się w rękach wąskiej grupy potężnych kapitalistycznych oligarchów, którzy nie wahają się sięgać po najbardziej ekstremalne i antydemokratyczne środki w celu utrzymania władzy i ochrony swych klasowych interesów. 20. stycznia 2021 r. w niedawno atakowanym przez trumpowskie bojówki Kapitolu miało miejsce przekazanie władzy przez ustępującego i zaprzysiężenie nowego prezydenta J.Bidena. Znamienne, że w akcie tym nie wziął udziału b. prezydent Trump (który nie uznał swej przegranej), co jest ewenementem w historii politycznej USA, jednocześnie wskazuje, że siły skupione wokół niego nie skapitulowały i przygotowują się do nowych akcji przeciwko amerykańskiej demokracji. Na marginesie tych wydarzeń trzeba przypomnieć, że w listopadzie 1963 r. w Dallas zamordowany został prezydent USA John Kennedy i do dziś ta sprawa nie została w pełni wyjaśniona. Faktem jednak jest, że jego następcy rozpoczęli kolejną brudną wojnę USA w Wietnamie. USA pod rządami G.W.Busha napadły na Afganistan i Irak łamiąc brutalnie prawo międzynarodowe i obracając w ruiny te państwa, co kosztowało podatników amerykańskich biliony dolarów, ale zyski z tego procederu wzbogaciły kompleks militarno-wojenny USA. Wszystkie te wojny okazały się przegrane dla USA, podkopały zaufanie do rządu USA tak wewnątrz jak i za granicami kraju. Można mnożyć dalsze przykłady. Potwierdzają one, że prawdziwe dźwignie amerykańskiej polityki znajdują się w zaciszach gabinetów wielkich korporacji i są odzwierciedleniem słabnącego mocarstwa.

Styczniowe dramatyczne wydarzenia w waszyngtońskim Kapitolu dowodzą, że Stany są podzielone zarówno w kręgach wielkiego kapitału, elicie władzy jak i wśród świata pracy. Demokracja amerykańska, tak wychwalana przez zwolenników american way of life, przeżywa wielki kryzys, będący następstwem głębokiego kryzysu gospodarczego tak w skali wewnętrznej jak i międzynarodowej. Osłabiane są a nawet niszczone dawne ideały i wartości amerykańskie, jak wolność, demokracja, postęp społeczny i gospodarczy, inicjatywność i koniunktura, osłabiające USA w konfrontacji z nowymi światowymi gigantami. Stawia to pod znakiem zapytania ich autorytet i dominację w świecie, a jednocześnie narastają głębokie klasowe sprzeczności wewnętrzne. Analiza sprzeczności społeczno-klasowych, rasowych, etnicznych, regionalnych i

międzynarodowych USA dowodzi, że Stany stoją w obliczu olbrzymich problemów wewnętrznych i zagranicznych, grożących im głęboką destrukcją, niebezpieczeństwem nowej secesji, rozpadu a w politycznej zagranicznej koniecznością powolnego wycofywania się z roli „światowego żandarma”. Można domniemywać, że dla wielkiego kapitału amerykańskiego nie będzie to łatwe do zaakceptowania i można się spodziewać podejmowania nawet radykalnych środków ratowania swej pozycji. Na marginesie tych rozważań warto przypomnieć, że poziom rozwoju sił wytwórczych i osiągniętego bogactwa kraju w USA jest tak wielki, że w pełni możliwe jest zastosowanie równościowego ustroju socjalistycznego, który stworzyłby większe możliwości realizacji potrzeb przez niższe klasy społeczne, jednocześnie zmniejszyłyby się wydatki na zbrojenia i USA mogłyby świadczyć w imię internacjonalizmu proletariackiego większe sumy na pomoc dla głodującego 3. świata, ale jak na razie Stanom Zjednoczonym nie grozi socjalistyczna rewolucja. Amerykański kapitał dysponuje jeszcze licznymi dźwigniami dla utrzymania swego panowania klasowego wewnątrz kraju jak i dąży do odbudowy swego panowania w świecie.

Walka klasowa w USA i na świecie rozwija się w nowych formach. Ich zapowiedzią po stronie świata pracy są liczne strajki w zakładach pracy, manifestacje uliczne prześladowanych mniejszości, ruchy pacyfistyczne, a z drugiej wzrastająca brutalność policji i odrodzenie najbardziej rasistowskich organizacji typu Ku-Klux-Klan, Proud Boys i grup nawiązujących do ideałów konfederatów z Południa z okresu wojny secesyjnej. Analiza sytuacji socjalno-ekonomicznej USA dowodzi głębokiego rozwarstwienia między wąską grupą miliarderów a nawet bilionerów, a ludźmi pracy. W ciągu ostatnich kilkunastu lat większość najniżej i średnio zarabiających doświadcza spadku poziomu życia głównie z powodu kolejnych kryzysów i wysokiej inflacji, np. w poł. lat 90tych ub. wieku najniższa płaca wynosiła 5 dol. za godzinę, obecnie 15 dol. (brutto). J.Biden i Demokraci a także inni postępowi Amerykanie będą mieli niełatwy orzech do zgryzienia, jak rozwiązać te głębokie sprzeczności w najbliższych latach. Ze wstępnych wypowiedzi polityków i ekspertów wynika, że w sprawach wewnętrznych, głównie socjalnych i niektórych zagranicznych będzie przywrócony kurs B.Obamy, natomiast w relacjach z Chińską Republiką Ludową i Rosją można spodziewać się dalszej konfrontacji. Prawdopodobna jest prognoza, że wielki kapitał amerykański będzie chciał wyjść z kryzysu, wywołując nową wojnę lokalną, a być może większy konflikt, który może być receptą na ożywienie gospodarki, w szczególności przemysł zbrojeniowy, jednocześnie pacyfikowane będą napięcia społeczne, kryzys będzie pretekstem do dalszego ograniczenia praw obywatelskich i wprowadzenia jeszcze bardziej autorytarnych metod rządzenia.

Kryzys znajdzie też wyraz w polityce międzynarodowej USA, która zmierzać będzie do przetrzucenia jego kosztów nie tylko na własnych ludzi pracy, także na inne państwa i narody. Niewykluczona jest nowa wojna, którą rozpęta amerykański imperializm pod hasłem „obrony demokracji”, „praw człowieka” i walki z nowym „imperium zła”. Potencjalny konflikt wojenny byłby wielkim zagrożeniem dla pokoju światowego i możliwości i konieczności rozwiązywania przez wszystkie państwa, a głównie wielkie mocarstwa problemów globalnych, jak zagrożenie nowymi epidemiami, ochrona środowiska naturalnego, ekstremalna nędza i głód w krajach tzw. 3. świata itp., Biorąc pod uwagę rosnące znaczenie Chin jako strategicznego przeciwnika, można przypuszczać, że konflikt może mieć miejsce w Azji, poczynając od Bliskiego Wschodu, Iranu, zablokowanie Cieśniny Ormuz i Zatoki Perskiej (Arabskiej) do niezbędnych dla Chin źródeł ropy naftowej z Bliskiego Wschodu. Bardziej prawdopodobne miejsce jest bliżej Chin, mianowicie rejon Morza Południowo-Chińskiego, Tajwan, KRLD, Cieśnina Malakka między Singapurem a Indonezją. Prognozę tą potwierdza historia ostatniego stulecia, kiedy z reguły demokraci wywoływali wojny a republikanie je wygaszali.

7. Historyczne doświadczenia budownictwa socjalistycznego w radzieckiej Azji i na Kaukazie

Dla WKP(b) i Związku Radzieckiego jednym z kluczowych zadań stało się, jak podnieść poziom życia i jednocześnie zmienić mentalność ideowo-polityczną wielomilionowych narodów i ludów Azji środkowej, Kaukazu, Syberii i Dalekiego Wschodu, które stały często na poziomie struktur feudalnych i półfeudalnych. Krzyżowały się tam różne wpływy polityczne, kulturowe i religijne. Pretensje do licznych terytoriów zgłaszały mocarstwa kolonialne, wspomagające organizacje i ruchy kontrrewolucyjne i separatystyczne. Po kilku latach udało się młodej władzy radzieckiej kwestie te rozwiązać na początku lat 20-tych XX wieku. W ramach Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej ukształtowała się z czasem wspólnota polityczno-ideowa obejmująca Rosjan i liczne narody i ludy Azji centralnej, Syberii i Dalekiego Wschodu, które ukształtowały swe państwa w postaci republik i okręgów (rejonów) autonomicznych a później związkowych. Szczególnie skomplikowana była sytuacja w Azji środkowej ze względu na różny stopień rozwoju gospodarczego, politycznego i kulturalnego bytujących tam narodów i narodowości, np. Kazachów, Turkmenów, Kirgizów, Chorezmu, Chiwy, Buchary, licznych ludów kaukaskich (w tym Narodów Azerbajdzkańskiego, Gruzjińskiego i Ormiańskiego) i syberyjskich. Podstawową wartością i zasadą była wolność narodów i prawo do swobodnego określenia swego położenia i statusu politycznego. Te zasady obowiązywały także w stosunku do innych republik związkowych, w tym Białoruskiej, Ukraińskiej i Zakaukaskiej, w których sytuacja międzynarodowo-etniczna nie była tak złożona jak w Rosyjskiej Federacji. Państwa te w grudniu 1922 r. utworzyły na zasadzie dobrowolności i respektowania swych interesów Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, który przetrwał do grudnia 1991 r.

WKP(b), KPZR i polityka Związku Radzieckiego przekreśliły carską praktykę ekspansji kolonialnej i wyzysku kolonialnych narodów, stworzyły warunki dla równoprawnych i pokojowych stosunków między narodami i ludami wchodzącymi w skład wieloetnicznego państwa radzieckiego. Podstawową zasadą tych stosunków był internacjonalizm proletariacki i radziecki patriotyzm. W ZSRR praca stała się powszechnym dobrem a jej owoce były udziałem wszystkich pracujących. Związek Radziecki zabezpieczył też porządek i bezpieczeństwo wewnętrzne i międzynarodowe, co umożliwiło do 1941 r. życie w pokoju. Były to niezbędne warunki dla realizacji przemian ustrojowych.

Wielkim problemem, wobec którego stanęła młoda władza radziecka była dotychczasowa oddziedziczona historycznie nierówność w rozwoju społeczno-gospodarczym w szczególności między zachodnimi częściami ZSRR a obszarami Azji centralnej. Struktura gospodarcza republik azjatyckich była zacofana, królowały w niej rolnictwo, pasterstwo, słabo rozwinięty był przemysł. Rezultowało to dominacją ludności wiejskiej, chłopskiej, spętanej więzami kultury i religii muzułmańskiej. Kierownictwo radzieckie zdecydowało się na rozwiązanie tej sprzeczności poprzez masowe inwestycje kapitałowe, świadczone przez lepiej rozwinięte republiki zachodnie, Rosję, Ukrainę, Białoruś. W ciągu kilkudziesięciu lat władzy radzieckiej powstały w republikach Azji centralnej tysiące nowych przedsiębiorstw przemysłowych, infrastruktura komunikacyjna, wodna, wybudowano nowe miasta, szkoły, uniwersytety i inne instytucje kulturalne, które zasadniczo zmieniły strukturę gospodarczo-społeczną i ludnościową dotychczas zacofanych regionów Związku Radzieckiego. Można więc ten eksperyment historyczny określić jako internacjonalizm proletariacki w działaniu, przy czym nie zawsze cieszył się on pełnym poparciem ze strony części świata pracy republik „drenowanych” kapitałowo i kadrowo. Polityka ta uległa przyspieszeniu w okresie 2. wojny światowej, kiedy przymusowo ewakuowano miliony ludzi i tysiące zakładów pracy a właściwie maszyn i urządzeń z terenów objętych wojną i przeniesiono je do obszarów wschodnich.

Po upadku Związku Radzieckiego w 1991 r. nastąpił także upadek socjalistycznych republik związkowych w Azji centralnej i na Kaukazie, które w wyniku kontrrewolucji przekształciły się w najbardziej konserwatywne reżimy autorytarne, jednocześnie nastąpił upadek całych gałęzi gospodarczych ze względu na zerwanie więzi kooperacyjnych i finansowych, także odpływu

części rosyjskiej kadry naukowej i inżynierjno-technicznej, tym nie mniej olbrzymi postęp społeczny mas pracujących tych republik jest historycznym dziedzictwem socjalizmu i zapewne będzie on wykorzystany jako ważny argument w toku dalszych walk klasowych i rewolucyjnych w tej części świata. Znaczenie tego eksperymentu historycznego było i jest ważne także dla innych narodów azjatyckich, które weszły na drogę rewolucji i budownictwa socjalistycznego po 2. wojnie światowej, głównie dla Chin, ale także doświadczenie to może być wykorzystane przez liczne ludy i narody w krajach tzw. 3. świata, państw rozwijających się, stanowiących obecnie przeważającą część ludności naszej planety.

8. Analiza sytuacji (możliwości) rewolucyjnej w niektórych państwach i rejonach Azji

1. Chiny

Chiny były kolosem, który do końca XIX wieku uważany był za śpiącego, ale jak się przebudzi, to świat zadrży. Miał tak wyrazić się Napoleon. Cesarstwo Chińskie rządzone przez mandżurską dynastię Qing były ostoją zacofania i konserwatyzmu ustrojowego, kontynuującego feudalne i półfeudalne stosunki, instytucje i struktury, które nie były w stanie zapewnić milionowym masom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. Mocarstwa kolonialne narzucały Chinom nierównoprawne traktaty, zmuszały do otwierania stref specjalnych i dążyły do całkowitego podboju kraju, w czym przodowała Anglia, Francja, Rosja carska, Niemcy, później Japonia. Zgodnie z tajnym porozumieniem z końca XIX w. Anglia miała zająć Tybet i środkowe Chiny, Francja południowe, Rosja Sincjang (Turkiestan Wschodni), Mongolię i Mandżurię, Niemcy Szandong i tereny przylegające.

W 1911 r. nastąpiło obalenie cesarstwa, na czele rewolucji chińskiej stanął demokratyczny myśliciel, wzorujący się na doświadczeniach USA Sun Yatsen. Był on reprezentantem rodzącego się rodzimego mieszczaństwa, burżuazji narodowej, dążącej do wyzwolenia się spod zależności półkolonialnej i wykorzystania doświadczenia Japonii w szybkim rozwoju kapitalizmu i modernizacji kraju. W Chinach dominowała gospodarka rolna, ponad 90% ludności stanowili biedni przymierający głodem chłopci i wiejski proletariatus. Miasta miały charakter ośrodków administracyjnych i handlowy, rozwijał się przemysł lekki, w tym włókienniczy, młynarski, tytoniowy, jedwabniczy, powszechne było tradycyjne rzemiosło. W 1913 r. było tylko 698 rodzinnych przedsiębiorstw przemysłowych, w 1920 r. liczba ta wzrosła do 1799. Przemysł ciężki był w zarodkach, świadczyło o tym wydobywanie węgla: w 1913 r. 5,7 mln t i w 1919 r. 10,4 mln t. Odpowiednio niskie było wytwarzanie żelaza i stali. W 1919 r. w Chinach było tylko 2 mln robotników przemysłowych, skupionych głównie w Szanghaju, Mandżurii i Wuhanie. Decydującą rolę odgrywał kapitał zagraniczny, a jeśli chodzi o kapitał chiński, to z czasem stał się on domeną czterech najbogatszych rodzin.

Po obaleniu cesarstwa władza rządu centralnego ograniczała się do Pekinu, prowincji Hebei i niektórych prowincji centralnych. W pozostałych prowincjach rządząli generałowie (An cunami), wprowadzający własne porządki. Sprzyjało to dalszemu osłabianiu Chin. Poważnym wstrząsem społecznym dla kraju był Ruch 4 Maja 1919 r. w Pekinie, zorganizowany głównie przez studentów jako wyraz protestu przeciwko planom narzucenia przez przygotowywany Traktat Wersalski koncesji dla Japończyków w prowincji Szandong, dotychczas kolonizowanej przez Niemców. Protest rozszerzył się na inne miasta i objął także inne środowiska społeczne, w tym robotników, biedotę wiejską i część narodowej burżuazji.

Ruch 4 Maja 1919 r. był czasowo związany z wydarzeniami rewolucyjnymi w sąsiedniej Rosji. Rewolucja Październikowa i walka z kontrrewolucją w Rosji uświadomiła Chińczykom, że lud może obalić nie tylko carat, także państwo wyzyskiwaczy. Wtedy młody działacz marksistowski Mao Zedong, poszukujący dopiero celu i drogi życiowej powiedział, że „Strzały tej Rewolucji otworzyły oczy chińskiemu ludowi”. Robotnicy organizowali się w związkach zawodowych, na kolejach i fabrykach wybuchały strajki, które były żywiołowe i dość nieliczne. Np. w 1918 r.

obejmowały one tylko 6.500 uczestników, w 1919 r. już 91.000, w 1921 r. 130,000 strajkujących. W 1920 r. po raz pierwszy świętowano w Chinach 1 Maja, w demonstracji w Szanghaju wzięło udział 5.000 ludzi. Powstawały nieliczne jeszcze kółka marksistowskie, na chiński tłumaczono niektóre prace Marksa, co było udziałem rewolucyjnej chińskiej młodzieży studenckiej. Godne odnotowania jest, że w maju 1920 r. w Szanghaju powstała grupa marksistowska pod kierunkiem Cz'en Tu-siu, a w we wrześniu tego roku na uniwersytecie pekińskim profesor ekonomii politycznej Li Ta-czao założył kolejne kółko marksistowskie. We wrześniu 1920 r. w Czangsha w prowincji Hunan grupę marksistów zorganizował Mao Zedong. Kółka marksistowskie powstawały także w Wuhan (C'en T'an-ciu i Tung Pi-wu). Także w Cinan i Huangzhou. W 1920 r. ukazał się po chińsku „Manifest Komunistyczny”. Powstały związki zawodowe mechaników, drukarzy i kolejarzy.

Jakościowym przełomem było powstanie Komunistycznej Partii Chin 1 lipca 1921 r. w Szanghaju (w obecnym roku roku KPCh obchodzi jubileusz 100 lecia). Odbył się tam zjazd założycielski chińskich rewolucjonistów-marksistów, który przekształcił się w 1. założycielski Kongres Komunistycznej Partii Chin. Wzięło w nim udział 12 osób - po dwie z kółek marksistowskich z Szanghaju, Pekinu, Czangsha, Wuhan, Tsinan i kółka chińskich marksistów z Japonii, reprezentujących w sumie 53 członków. Aż trudno uwierzyć, że z tych iskierek z czasem powstała wielka partia, która obecnie liczy ok. 90 mln członków, przeżyła zwycięską rewolucyjną drogę, w 1949 r. zdobyła władzę w największym ludnościowo państwie świata i z sukcesem buduje zręby ustroju socjalistycznego. Powstanie KPCh było możliwe także dzięki pomocy organizacyjnej Międzynarodówki Komunistycznej i Kraju Rad, dużą rolę odegrali doradcy radzieccy. Zjazd uchwalił podstawowe dokumenty i określił główne zasady KPCh, w tym zasadę kierowniczej roli klasy robotniczej, rewolucji socjalistycznej, dyktatury proletariatu, (którą Chińczycy utożsamiają z dyktaturą ludu) i centralizmu demokratycznego. Zasady te weszły na trwałe do statutu KPCh i z sukcesem były stosowane w praktyce działania partii przez jej kolejne kierownictwa od założycieli, przez Mao Zedonga, do czasów współczesnych, niezależnie od zmiany taktyki budownictwa socjalistycznego, wyrażającej się w w przyjęciu w 1978 r. przez Deng Xiaopinga koncepcji „socjalistycznej gospodarki rynkowej”.

Wraz z powstaniem KPCh organizowały się także inne formy protestu społecznego. W lecie 1921 r. w Szanghaju powstał Ogólnochiński Sekretariat Robotniczy, który był zapowiedzią związków zawodowych. Do jego zadań należała obrona praw pracowniczych pracowników najemnych, poprawa warunków pracy, walka o wyższe wynagrodzenia, organizowanie strajków i innych form protestu. Np. w Hongkongu rozwijały działalność różne komitety pomocy społecznej. 1.V.1922 r. w Hangzhou zwołany został Ogólnochiński Zjazd Związków Zawodowych, w którym uczestniczyło 162 delegatów, reprezentujących 270.000 związkowców. Głównymi ośrodkami walki związkowej były Szanghaj, Czangsha, Hangzhou.

Liczne problemy pojawiały się w mobilizacji do walki o lepsze życie środowiska chłopskiego. Co prawda chińscy chłopi mieli duże tradycje lokalnej samoorganizacji, co wynikało z gminnego władania ziemią i silnego poczucia miejscowych więzi, także buntów i walki z feudalnym uciskiem, ale brakowało zespolenia tej walki w skali centralnej a nawet prowincjonalnej. W 1922 r. komuniści pod kierunkiem studenta-komunisty P'eng Paj'a w powiecie Hangfang w prowincji Guandong (Kanton) założyli pierwszy związek chłopski. Duże sukcesy na tym polu odnosił w dalszych latach Mao Zedong, który organizował biednych chłopów i wiejski proletariatu do walki klasowej w skali całej KPCh, ale przede wszystkim odnosił sukcesy w swej rodzinnej prowincji Hunan, także w Anhuej, które stały się później silnymi bazami chińskiej rewolucji.

Jednocześnie demokratyczna burżuazja na czele z Sun Yatsenem organizowała w oparciu o Kuomintang poparcie dla własnego programu. Sun Yatesen dążył do zbliżenia z komunistami i stworzenia wspólnego frontu walki narodowo-wyzwoleńczej przeciwko zagranicznym imperialistom i rodzimym militarystom. Na 3. Kongresie KPCh w 1923 r. , w którym wzięło udział 30 delegatów na ogółem 420 członków sformułowano płaszczyznę współpracy z Kuomintangiem,

którego program zakładał m.in. wspólną walkę i sojusz z komunistami, poparcie dla walki chłopów i robotników, także sojusz z rewolucyjną Rosją. W skład Tymczasowego Komitetu Wykonawczego Kuomintangu wszedł przedstawiciel KPCh.

W późniejszych latach doszło do głębokich rozbieżności między KPCh a Kuomintangiem, szczególnie po śmierci Sun Yatsena w 1924 r., kiedy władzę w nim objął Czang Kajszek, który dążył do rozbicia KPCh, co statecznie stało się w 1927 r. Komuniści zgodnie z radami doradców Międzynarodówki Komunistycznej organizowali partię w ośrodkach miejskich, gdzie wszczynali powstania, okazali się jednak zbyt słabą siłą, by przeciwstawić się dobrze uzbrojonym oddziałom Kuomintangu, które zmasakrowały komunistów i rozbiły ich organizacje. Ich niedobitki zebrał Mao Zedong, który oparł się na rewolucyjnym chłopstwie na południu i centrum kraju i tam założył nowe partyzanckie bazy i w oparciu o głównie czynnik chłopski rozpoczął odbudowę KPCh, prowadząc jednocześnie walkę partyzancką. Mao Zedong odbudował partię według częściowo zmienionych zasad i w nowych warunkach społeczno-politycznych. Uznając przewodnią rolę klasy robotniczej preferował jednak formy walki charakterystyczne dla środowiska wiejskiego. Sam pochodził ze wsi, znał jej warunki i stosunki wiejskie, szybko nawiązywał kontakt i porozumienie z wiejskim proletariatem, co zapewniło mu rosnące poparcie. W ciągu 10 lat działalności w tym rejonie wyzwolone zostały znaczne obszary, na których organizowano władzę ludową i budowano załączki Chińskiej Republiki Rad. Sytuacja w tych rejonach znacznie pogorszyła się w 1937 r., kiedy wzmożła się nowa ofensywa Kuomintangu na komunistów a Japończycy dokonali nowej agresji na Chiny. W trakcie tzw. „Długiego Marszu” (1937) główne siły polityczne i partyzanckie KPCh opuściły dotychczasowe bazy rewolucyjne i przeniósł się do Jenanu na północy Chin, gdzie były bardziej sprzyjające warunki dla prowadzenia walki klasowej jak i walki z japońskim agresorem. Jednocześnie partia musiała stworzyć nowe formy kooperacji z Kuomintangiem, co przyczyniło się do rozbudowy struktur organizacyjnych partii i rozszerzania terenów wyzwolanych nie tylko spod władzy Kuomintangu, ale później także spod władzy Japonii, szczególnie po 2. wojnie światowej.

1. X.1949 r. Mao Zedong ogłosił w Pekinie na Pl. Tiananmen powstanie Chińskiej Republiki Ludowej. W ciągu niecałych 30 lat walka ludu chińskiego o wyzwolenie spod ucisku kolonialnego i semikolonialnego, przeciwko kapitalizmowi i imperializmowi, pod wpływem Rewolucji Październikowej przyniosła zwycięstwo narodowi chińskiemu. W toku tej walki za sprawą Komunistycznej Partii Chin rozwijała się walka chińskiej klasy robotniczej i rewolucyjnego chłopstwa o rewolucję narodowo-wyzwoleńczą i socjalistyczną, które uwieńczone zostały sukcesem w 1949 r. Od tego czasu przez ponad 70 lat chińska rewolucja i budowa podstaw ustroju socjalistycznego przechodziły przez liczne bariery i sprzeczności, które KPCh zwycięsko pokonała, sytuując państwo i gospodarkę chińską na pozycje wielkiego światowego mocarstwa, które zapewnia pomyślność i bezpieczeństwo nie tylko własnego narodu, ale także bierze aktywny udział w rozwiązywaniu wielkich problemów światowych. I choć Chiny wystartowały z bardzo niskiego pułapu rozwoju społeczno-gospodarczego, to dzięki elastycznej polityce KPCh udało jej się nie tylko zbudować podstawy ustroju socjalistycznego, ale w oparciu o program socjalistycznej gospodarki rynkowej znacząco przyspieszyć rozwój kraju.

Wielkoprzemysłowa klasa robotnicza liczy dobrze ponad 300 mln ludzi, ponad 250 mln sezonowych robotników dojeżdża do wielkich miast i rejonów przemysłowych, wyrwano z nędzy 700 mln Chińczyków, 400 mln osiąga średni poziom dochodów, zmodernizowano ekonomikę, szczególnie przemysł, wszystkie rejony kraju połączono nowoczesnymi autostradami, kolejami i liniami lotniczymi, Chiny opanowały najnowocześniejsze działy wytwórczości, a nawet stały się mocarstwem kosmicznym, osiągnęły poziom gospodarczy (PKB) USA i Unii Europejskiej i bez Chin nie można rozwiązać żadnego wielkiego problemu światowego. Bliskie i dalsze prognozy dla Chin są bardzo optymistyczne (inaczej niż dla USA). Nie oznacza to, że w Chinach nie ma wielkich problemów, np. wielka kwestia dalszego rozwoju wsi (ok. 500 mln ludzi), stosunkowo niska wydajność pracy, w szczególności w rolnictwie, ochrona środowiska naturalnego, pogłębiające się

rozwarstwienie majątkowe i dążenia odrodzonej wielkiej narodowej burżuazji do zamiany kapitalizmu państwowego na „normalny kapitalizm”. Chiny pod kierunkiem KPCh przygotowały i zwycięsko realizują ambitne plany dalszego rozwoju gospodarczo-społecznego na bliższą i dalszą perspektywę (do 2035 i 2049 r.), co tworzy także warunki dla odrodzenia socjalizmu w szerszej skali. Jest to ważna konstatacja realnych możliwości nowych rewolucji nie tylko w krajach tzw. 3. świata. Dzieło Rewolucji Październikowej padło na podatny grunt w Chinach i jest w dalszym ciągu realizowane mimo jego upadku w Rosji, b. ZSRR i europejskich krajach demokracji ludowej.

2. Mongolia

Mongolia jest wielkim terytorialnie stepowym, półpustynnym i pustynnym krajem w Azji centralnej, liczącym w 1911 r. 1,5 mln km² i 650.000 mieszkańców. Przez wieki znajdowała się ona jako prowincja w granicach Państwa Środka, ale Mongołowie pamiętali o swym bohaterze Czyngis Chanie, który na przełomie XII/XIII wieku założył wielkie państwo mongolskie, które potrafiło rozprawić się ze swymi licznymi historycznymi przeciwnikami, a nawet narzucić panowanie cesarstwu chińskiemu i osadzić na tronie cesarskim własną dynastię Juan, która przez prawie 1 wiek panowała w Chinach. Mongołowie będąc koczownikami, mając doskonałą konnicę i wykorzystując potencjał militarno-techniczny Chin potrafili przemierzać olbrzymie terytoria i podbili wielkie potęgi ówczesnych czasów, docierając do Indii, Persji, Azji środkowej, podbili chanaty Powoźza a pod Kałką (1226) rozbili rycerstwo Rusi Kijowskiej, co na 200 lat umocniło panowanie Mongołów nad Rusią. Dotarli także do Polski, pustosząc wschodnie dzielnice kraju, dochodząc nawet pod Legnicę w 1241 r. Byli twórcami największej organizacji państwowej w dziejach świata, która nie przetrwała 100 lat.

Najnowsze dzieje Mongolii zaczęły się w 1911 r., kiedy należąca do Chin prowincja Mongolia (zewnątrzna) uzyskała autonomię, w czym zainteresowani byli nie tylko Mongołowie, także Rosja carska, popierająca te dążenia, jak i Japonia. Ludność Mongolii trudniła się prymitywnym rolnictwem, głównie byli to hodowcy-koczownicy-araci. Władza i gros bogactwa należała do arystokracji rodowej i buddyjskich klasztorów. Uprawa ziemi występowała rzadko, gospodarka była samowystarczalna, obejmowała proste rzemiosła, handel był w rękach kupców chińskich, przemysł był w powijakach. Lamowie stanowili połowę męskiej ludności kraju. W 1918 r. Rewolucja Październikowa i władza radziecka dotarła do granic Mongolii. Po upadku kontrrewolucji admirała Kołczaka i jego śmierci w Irkucku rewolucyjna władza umocniła się na terenach Dalekiego Wschodu, gdzie przez pewien czas funkcjonowała samodzielna Socjalistyczna Republika Radziecka Dalekiego Wschodu, która udzieliła pomocy młodym rewolucjonistom mongolskim. Kontrrewolucja przez kilka lat szukała schronienia na terenach Mongolii, gdzie broniły się oddziały barona R.N. Ungerna von Sternberga. W rozgromieniu jego sił wziął także aktywny udział młody dowódca samodzielnego dywizjonu Konstanty Rokossowski. Jednocześnie wojskowe wpływy w Mongolii mieli Japończycy, którzy dążyli do dalszego osłabienia Chin i stworzenia marionetkowej „wielkiej Mongolii”, składającej się z Mongolii zewnętrznej i Mongolii wewnętrznej, położonej bardziej na południe i będącej w dalszym ciągu chińską prowincją.

Rewolucja Październikowa oddziaływała na rozwój ruchu narodowo-wyzwoleńczego jak i na dążenia do postępowych przemian społecznych, które miały miejsce w latach 1918-1920, wtedy powstały pierwsze kółka rewolucyjne, m.in. w pogranicznej Urdze na czele z Suche Batorem i Ch. Czołbajsanem. Był to jednocześnie okres wojny domowej, w której zaangażowane były siły rosyjskie, chińskie, japońskie, mongolsko-feudalne i mongolsko-rewolucyjne. Ostatecznie walka ta zakończyła się zwycięstwem sił rewolucyjnych, które przy poparciu jednostek Armii Czerwonej przepędziła zagranicznych interwentów i ich rodzimych sojuszników i w 1921 r. ustanowiona została w Mongolii władza ludowo-rewolucyjna. W 1924 r. Mongolia proklamowała po śmierci bogdo-gegena Republikę Ludową, która weszła na tory ścisłej współpracy wojskowej i gospodarczej ze Związkiem Radzieckim. Chiny do lat 50-tych XX wieku nie uznawały formalnie

MRL jako suwerennego państwa. Dopiero układ o przyjaźni zawarty między ChRL i MRL w 1955 r. stał się podstawą nawiązania stosunków dyplomatycznych i pełnego uznania się obu państw jako suwerennych podmiotów prawa międzynarodowego.

W dalszych latach rozwój Mongolii zmierzał do modernizacji rolnictwa, szczególnie hodowli w dużych kolektywnych gospodarstwach, rozbudowy przemysłu, budowy infrastruktury komunikacyjnej, rozbudowy i budowy nowych miast, co wiązało się ze zmianą tradycyjnej obyczajowości ludności pasterskiej. Mongołowie przeszli od koczownictwa do stanu ludności osiadłej. Mongolska Republika Ludowa funkcjonowała i rozwijała się w ścisłej współpracy z ZSRR, a po 2. wojnie światowej także z innymi państwami socjalistycznymi. Od 1955 r. nawiązano większą współpracę z Chińską Republiką Ludową. Mongolia była członkiem RWPG, miała także obserwatora przy Układzie Warszawskim. Po upadku w 1991 r. KPZR i Związku Radzieckiego upadła także władza ludowa w Mongolii i w jej miejsce powstała burżuazyjno-demokratyczna Republika Mongolii, w której ścierają się sprzeczne interesy międzynarodowe, głównie USA, Rosji, Chin.

Mongolia jest przykładem przyspieszonego postępu społecznego od społeczeństwa feudalnego ze znaczącym udziałem wcześniejszych układów ekonomiczno-społecznych do państwa socjalistycznego, właściwie z pominięciem formacji kapitalistycznej, która nie miała czasu zaistnieć w Mongolii. Wysiłkiem całego narodu i przy dużym wsparciu ZSRR i innych państw socjalistycznych zainwestowano w Mongolii wielkie kapitały, które w zasadniczy sposób zmieniły społeczno-gospodarcze oblicze kraju, powstały nowe gałęzie przemysłu, drogi, koleje, lotniska, powstała nowa klasa robotnicza i klasa kotchozowego chłopstwa (głównie pasterstwa). Jurty w znacznej części zastąpiły mieszkania w nowych murowanych bądź płytowych domach z nowoczesną infrastrukturą. Uczyniono olbrzymi krok w rozwoju oświaty i kultury, podniósł się poziom higieny, opieki zdrowotnej, wzrosła znacząco średnia długość życia. Były to zmiany i osiągnięcia epokowe, które potwierdziły w praktyce teorię możliwości drogi niekapitalistycznego rozwoju w kraju epokowo opóźnionym, jednak przy wybitnej pomocy internacjonalistycznej innych wyżej rozwiniętych państw socjalistycznych.

3. Korea

Początki dziejów Korei toną w pomrokach historii. Ich cywilizacja podobnie jak Chin liczy około 5 tys. lat, a źródła pisane o pierwszym państwie koreańskim Dżoson datowane są na V-IV w. przed nową erą. Korea była celem ekspansji Chin, Japonii, później Rosji, obecnie także USA. W średniowieczu Koreańczycy utworzyli silne państwo Koryo, w którym na wysokim poziomie stała kultura. Przez dłuższy czas Korea była prowincją cesarstwa chińskiego, silne były wpływy konfucjanizmu, buddyzmu.

Współczesne dzieje Korei datują się przed ponad 100 laty. W 1910 r. Korea została podbita przez cesarską Japonię i stała się jej bezwzględnie wyzyskiwaną kolonią. Gospodarka Korei opierała się głównie na rolnictwie, przy czym 90.000 obszarników japońskich lub koreańskich posiadało ponad 50% ziemi, podczas gdy 2,5 mln gospodarstw chłopskich liczyło nie więcej niż 0,5 ha ziemi. Przemysł rozwijał się głównie za sprawą inwestycji japońskich w obfitujących w bogactwa naturalne terenach północnych Korei. Administracja kraju znajdowała się w rękach urzędników japońskich, wobec ludności rodzimej stosowano masowy wyzysk, niszczone także zabytki kultury i historii Korei, dyskryminowano też język koreański.

Po Rewolucji Październikowej także w Korei powstały nowe formy oporu i odrodzenia narodowego. Władza radziecka dotarła na Daleki Wschód w późniejszych latach i łączyła się też ze zbrojnym wypieraniem Japończyków, co dodawało ducha oporu Koreańczykom. Wobec słabości proletariatu siłą kierowniczą ruchu oporu stała się burżuazja narodowa, która wykorzystywała formy religijne dla podbudowy ducha odrodzenia koreańskiego. Była to m.in. sekta religijna Czchondogo (Nauka szlaku niebios), założona jeszcze w 1906 r. Jej bazę klasową stanowiło bogate

chłopstwo. W 1919 r. grupowała ono 130.000 członków.

W 1919 r. w Seulu miały miejsce masowe demonstracje w związku ze śmiercią ostatniego władcy Korei, w których wzięło udział 2 mln ludzi. W 1920 r, w stolicy powstało także Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Robotników Koreańskich, był to pierwszy rewolucyjny związek zawodowy, z czasem powstały dalsze formy organizacji ludzi pracy, także na wsi. Idee marksistowskie zaczęły przenikać do Korei z sąsiedniej Rosji i za pośrednictwem koreańskich rewolucjonistów -emigrantów w Tokio. Pierwsze grupy koreańskich komunistów powstały w Irkucku i Szanghaju, z czasem przenoszone były do Korei. W 1925 r. powstała Komunistyczna Partia Korei.

Walka ludu koreańskiego o wyzwolenie narodowe i społeczne trwała nieprzerwanie przez 20 lat. Już w okresie międzywojennym powstały nowe formy oporu w postaci ruchu partyzanckiego, kierowanego przez młodego przywódcę Kim Ir-sena. Po rozgromieniu Japonii przez wojska radzieckie i amerykańskie ustalono, że północną Koreę do 38 równoleżnika zajmą oddziały Armii Radzieckiej a na południe od tej linii stacjonować będą oddziały amerykańskie. W północnej Korei władze radzieckie sprzyjały działalności społecznej i politycznej komunistów i Kim Ir-sena, którzy walkę o wyzwolenie narodowe połączyli z rewolucją socjalistyczną. Znacjonalizowano podstawowe gałęzie gospodarki narodowej i powstawały społeczne formy własności przedsiębiorstw i ziemi. W 1947 r. w miejsce Komunistycznej Partii Korei powstała Partia Pracy Korei a także dwie inne partie demokratyczne, grupujące średnie warstwy w miastach i na wsi. Szeroką działalność rozwinęły związki zawodowe i inne postępowe organizacje.

W 1948 r. oddziały Armii Radzieckiej wycofały się z Korei i w tym czasie proklamowana została Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna – państwo socjalistyczne aspirujące do reprezentowania wszystkich Koreańczyków z Północy i Południa. Na południu Korei wbrew wcześniejszym zapewnieniom Amerykanów nie wycofano baz wojskowych USA i jednocześnie władze amerykańskie udzieliły poparcia Li Syn-manowi na powołanie odrębnego państwa Republiki Korei, państwa kapitalistycznego rządzonego autorytarnie przez Li Syn-mana. W 1950 r. wybuchła wojna między KRLD a Koreą Południową, która pociągnęła olbrzymie straty ludnościowe i materialne. Koreę półn. aktywnie (także wojskowo) popierali ZSRR i Chińska Republika Ludowa (tzw. chińscy ochotnicy). Republikę poł. popierały Stany Zjednoczone i ich sojusznicy, którzy udzielili aktywnej pomocy militarnej reżimowi Li Syn mana. Oznaczało to przejście dotychczasowej relacji między Wschodem a Zachodem od „zimnej wojny” do wojny gorącej i krwawej. Wojna trwała trzy lata i zakończyła się rozejmem w Panmundżonie w lipcu 1953 r., petryfikując dotychczasowe różnice ustrojowe i w zasadzie graniczne między obu państwami.

Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna przeszczepiła system polityczny i gospodarczy ze Związku Radzieckiego z lat 40-tych ub. wieku, z pewnymi modyfikacjami wynikającymi z ideologii Juche i zmian epoki. W okresie istnienia wspólnoty państw socjalistycznych ZSRR i kraje demokracji ludowej świadczyły różne formy pomocy dla KRLD i w dużym stopniu przyczyniały się do wzmocnienia jej bezpieczeństwa międzynarodowego. Sytuacja Korei Północnej znacznie się pogorszyła w okresie powstania rozbieżności ideowo-politycznych między KPZR a KPCh, poczynając od lat 60-tych XX w., a mocno pogłębiła się po upadku ZSRR i KDL-ów w Europie, kiedy praktycznie zerwano współpracę gospodarczą, co pogłębiło autarkię KRLD. W tym okresie odnotowano duży kryzys gospodarczy, który z czasem przezwyciężono. Dużą pomoc gospodarczą i na arenie międzynarodowej udzieliła KRLD Chińska Republika Ludowa, która obawia się agresji USA i podboju KRLD, w związku z tym Korea północna wydaje znaczne środki na obronę, m.in. opanowała produkcję broni atomowej i rakiet średniego zasięgu, co chroni ją przed potencjalną agresją imperializmu USA i losem podobnym do Iraku czy Libii.

KRLD jest państwem z gospodarką w zasadzie autarkiczną, słabo powiązaną nie tylko z dalszymi krajami, ale nawet z sąsiadami, o wielkim udziale wydatków na zbrojenia. Jest zdecydowaną antytezą państwa kapitalistycznego, w szczególności Republiki Korei na południu

półwyspu, mocno powiązaną z USA politycznie, wojskowo i kapitałowo. KRLD rozwija się i trwa dzięki wielkiemu zaufaniu narodu do polityki Partii Pracy Korei i jej przywódców, wielkiej ofiarności i determinacji koreańskiego ludu i krzyżujących się sprzecznych interesów Chin, USA, Rosji i Japonii. Korea jest ostatnim przykładem kontynuacji podziału narodu po 2. wojnie światowej. Dla USA półwysep koreański jest bardzo ważnym punktem ich polityki obronnej (a właściwie ekspansji) w tym rejonie Azji i Pacyfiku, w związku z tym realne nadzieje na ich wycofanie się z tego rejonu są bardzo wątpliwe, o czym świadczy fiasko niedawnych rokowań między Donaldem Trumpem i Kim Jong unem przed kilku laty. Można prognozować, że ma szanse zjednoczenia na warunkach, które kiedyś zaproponują (podyktują) Chińczycy i zaakceptuje naród koreański. Nie będzie to proste, znając olbrzymie różnice polityczne, społeczno-gospodarcze między obu państwami koreańskimi i wielkie znaczenie Korei pld. dla utrzymania hegemonii USA w tym rejonie Azji.

4. Indochiny i Wietnam

Indochiny były od drugiej połowy XIX w. kolonią francuską. Obejmowały Tonkin, Kochin-Chinę, Kambodżę i Laos. Obszary te należały do najstabilniej rozwiniętych rejonów Azji południowo-wschodniej. Władze francuskie utrzymywały ostry reżim policyjno-wojskowy, tępiący wszelkie formy i organizacje oporu. Miejscowa ludność żyła głównie z prymitywnego rolnictwa, w większych miastach powstawały załóżki przemysłu lekkiego. Rolę narodowo-twórczą pełniły postępowe jednostki, wywodzące się z drobnomieszczaństwa, które kształciły się we Francji i prznosiły pewne informacje o formach walki klasowej. Jedną z takich postaci był Nguien Ai Quoc (Ho Szi Min), który w 1930 r. założył Komunistyczną Partię Indochin.

Początki państwa wietnamskiego sięgają wieków przed nową erą. Wietnamczycy musieli walczyć o niepodległość z licznymi napastnikami. W poł. III wieku przed nową erą państwo wietnamskie zwane Van Lang wcielone zostało do cesarstwa chińskiego, które utrzymywało wpływy przez ponad 2 tys. lat. W tym czasie Wietnam uległ silnym wpływom chińskiej kultury, rozpowszechniła się filozofia konfucjańska, chińskie pismo i feudalno-chiński ceremoniał. W X w. konfucjanizm, buddyzm i taoizm miały już licznych zwolenników, a w XIII w. konfucjanizm stał się doktryną panującą. Dalsze dzieje Wietnamu to dążenia do wyzwolenia się spod zależności chińskiej i prób budowania niepodległości pod rządami własnych dynastii, jednocześnie nieustanna walka z innymi agresywnymi sąsiadami.

W poł. XIX w. rozpoczęła się kolonialna infiltracja Francuzów, którzy w 1858 r. dokonali zbrojnej inwazji i ustanowili francuski protektorat nad Wietnamem, który utrzymał się prawie przez 100 lat. Od 1940 r. Wietnam dostał się pod władztwo Cesarstwa Japonii, które w następnym roku narzuciło panowanie w całych Indochinach. W 1945 r. obalona została władza Japończyków i wietnamski cesarz Bao Dai ogłosił niepodległość, jednocześnie Komunistyczna Partia Indochin rzuciła hasło ogólnonarodowego powstania. 2.IX.1945 r. Ho Szi Min proklamował powstanie Demokratycznej Republiki Wietnamu. Walka narodu wietnamskiego o pełną niepodległość trwała 10 lat. Dopiero po zwycięstwie Wietnamczyków pod Dien-Bien-Phu w 1954 r. francuscy kolonizatorzy zmuszeni zostali do wycofania się z Wietnamu północnego, gdzie zwyciężyła władza ludowa i umocniła się DRW.

Natomiast Wietnam południowy, na południe od 16 równoleżnika pozostawał w dalszym ciągu pod panowaniem francuskim, choć formalnie ogłosił niepodległość jako państwo kapitalistyczne, później związane militarnie, politycznie i gospodarczo z USA. Walka o wyzwolenie Wietnamu południowego i zjednoczenie kraju trwała aż do początku lat 70-tych XX w. Ostatecznie zakończyła się zwycięstwem sił narodowych i socjalistycznych, na czele których stała Komunistyczna Partia Indochin, od 1951 r. Partia Pracujących Wietnamu a od 1975 r. Komunistyczna Partia Wietnamu. W 1976 r. zjednoczony Wietnam przyjął oficjalną nazwę Socjalistyczna Republika Wietnamu., liczący ok. 100 mln ludności i wpływający częściowo na

politykę sąsiedniego Laosu i Kambodży. W tych ostatnich państwach także zwyciężyły postępowe i patriotyczne siły społeczne, deklarujące niekapitalistyczną drogę rozwoju, znacjonalizowały one większe gałęzie gospodarki, bogactwa naturalne, są otwarte na współpracę z firmami zagranicznymi na warunkach obustronnych korzyści. W polityce zagranicznej sytuują się w ruchu państw niezaangażowanych. Pozostają one pod silnym wpływem doświadczenia socjalistycznej gospodarki rynkowej Chin lub wietnamskiej socjalistycznie zorientowanej gospodarki rynkowej.

Walka o niepodległość, zjednoczenie kraju i postęp społeczny wymagały wielkiego wysiłku, męstwa i ofiarności ze strony narodu wietnamskiego a w szczególności jego kierowniczej siły Komunistycznej Partii Wietnamu i jej poprzedniczek. Zwycięstwo nie byłoby możliwe bez materialnej i militarnej pomocy państw socjalistycznych i moralno-politycznego wsparcia sił postępu społecznego na świecie. Walka z kolonizatorami francuskimi, japońskimi i amerykańskimi pochłonęła miliony ofiar, olbrzymie były straty materialne w wyniku działań wojennych jak i barbarzyńskich bombardowań obiektów cywilnych przez lotnictwo amerykańskie, szczególnie napalm. Od poł. lat 70-tych zjednoczony Wietnam wstąpił na drogę pokojowego budownictwa i objęcia przemianami socjalistycznymi południa kraju. Socjalistyczny Wietnam kontynuował dzieło i tradycje Rewolucji Październikowej i budowy podstaw socjalizmu w oparciu o doświadczenie ZSRR, ale w ostatnich latach, w szczególności od 2001 r. sięgnięto do chińskiego doświadczenia socjalistycznej gospodarki rynkowej („socjalistycznie zorientowana gospodarka rynkowa”).

Aktualnie Wietnam szeroko otworzył się na współpracę gospodarczą z firmami kapitalistycznymi, głównie amerykańskimi, chcąc podreperować finansowo i technologicznie swą gospodarkę. USA dążą do aktywnego powrotu w tym rejonie Azji południowo-wschodniej, mając na uwadze ograniczenie i wyparcie Chin z rejonu Morza Południowo-Chińskiego. Na tym tle między Wietnamem a Chinami powstał spór o suwerenność nad Wyspami Paracelskimi, co zakłóca dotychczasowe dobrosąsiedzkie stosunki między obu państwami. W związku z tym należy przypomnieć, że Chińska Republika Ludowa od czasu swego powstania w 1949 r. oficjalnie ogłosiła cały rejon Morza Południowo-Chińskiego z wszystkimi leżącymi na nim wyspami jako swoje suwerenne terytorium, „należące do Chin od wieków”. Morze Południowo-Chińskie jest obszarem wodnym o olbrzymim znaczeniu strategiczno-wojskowym, morsko-komunikacyjnym i gospodarczym, niesłychanie ważnym dla interesów Chin i USA a także innych państw sąsiednich. Nie jest wykluczony w tym rejonie Azji nowy konflikt wojenny.

5. Indie

Indie od wieków kształtowały swój rozwój jako odrębna i oryginalna cywilizacja, która objęła nie tylko wielki półwysep, ale także liczne terytoria przylegające, na które promieniowała kultura hinduska. Indie są wielkim subkontynentem oddzielonym od innych części Azji wielkimi górami, pustyniami, rzekami, a od południa, wschodu i zachodu oceanem, co tworzyło naturalne warunki dla samodzielnego i autonomicznego jego rozwoju. Podobnie jak Chiny wytworzyły one już w starożytności odrębną drogę rozwoju, określaną jako azjatycki sposób produkcji, który w dolinach wielkich rzek spajał liczne zbiorowości ludzkie, różniące się rasowo, etnicznie, językowo i religijnie. Indie potrafiły obronić przez tysiąclecia własną odrębność kulturowo-cywilizacyjną, choć niejednokrotnie padały ofiarą najazdów zewnętrznych napastników, np. Aleksandra Wielkiego (Pendżab), Mongołów (Indie północne), ale dopiero najazdy kolonizatorów europejskich, od XVI w. Portugalczyków (Goa), a później Anglików, zagroziły ich tożsamości kulturowej i odebrały niepodległość.

Od poł. XVIII w. Indie znalazły się pod panowaniem Angielskiej Kompanii Wschodnio-Indyjskiej, która z czasem przekształciła Indie w kolonię Korony Brytyjskiej. Angielskie panowanie trwało do 1947 r. W ciągu prawie 200 lat panowania brytyjskiego zniszczone zostały nie tylko dawne instytucje państw indyjskich, także ich dotychczasowy dorobek kulturalno-cywilizacyjny i gospodarczy. Przystępując do budowy niepodległego bytu indyjskie siły niepodległościowe musiały uznać wiekowe zmiany gospodarcze, kulturalne, językowe i polityczno-ustrojowe

narzucone Indiom przez kolonizatorów brytyjskich, co faktycznie oznaczało zerwanie z dorobkiem cywilizacji indyjskiej.

Indie ze względu na ogrom bogactw bywały nazywane perłą w brytyjskiej koronie i te bogactwa budowały pomyślność i rozwój angielskiej metropolii. Pierwsza wojna światowa przyczyniła się do wzrostu zamówień na żywność, produkty przemysłu włókienniczego, także innych gałęzi przemysłowych. W latach 1911-1921 liczba robotników w Indiach wzrosła z 2,1 do 2,7 mln. Jednocześnie w Indiach pogłębiły się sprzeczności między kolonizatorami a wyzyskiwanymi Hindusami, co m.in. rezultowało powstaniem i rozwojem ruchu narodowo-wyzwoleńczego. Rewolucja Październikowa i przemiany w Rosji wywarły duży wpływ na rozwój i nowe kierunki aktywności ruchu narodowo-wyzwoleńczego w Indiach. Jawaharlal Nehru wybitny przywódca niepodległościowy powiedział, że „gigantyczne przemiany, dokonujące się w Rosji, miały ogromną siłę atrakcyjną”. Uważał on, że „Rosja Radziecka może stać się dla świata zwiastunem nadziei”. Słowa te pokrywały się z opiniami formułowanymi w wielu innych rejonach świata, także w Polsce.

Radykalni przywódcy indyjscy powoływali się na doświadczenie rewolucyjnego proletariatu rosyjskiego. Już w listopadzie 1918 r. przybyła do Moskwy pierwsza delegacja z Indii, która spotkała się z czołowymi przywódcami radzieckiej rewolucji, m.in. z J. Swierdłowem. Walka ludu indyjskiego odbywała się w złożonych warunkach braku niepodległości i w zależności kolonialnej, co tworzyło płaszczyznę dla wspólnej walki antykolonialnej i powstania antyimperialistycznego frontu proletariatu, chłopstwa i burżuazji narodowej. W Indiach klasa robotnicza dopiero się rodziła, była słaba pod względem liczebnym, organizacyjnym i poziomu świadomości ideowo-politycznej, na czoło programu walki wysuwano żądania ekonomiczne. Przywództwo w ruchu zdobyła burżuazja narodowa. Odrębność drogi rozwojowej Indii umacniało rozdrobnienie polityczne, wielonarodowa struktura ludności, istnienie kast i innych przeżytków wcześniejszych epok. W rezultacie tych przemian czołową siłą indyjskiego ruchu narodowo-wyzwoleńczego stał się Indyjski Kongres Narodowy.

Ruch narodowo-wyzwoleńczy w Indiach rozwijał się odpowiednio do ich dziedzictwa historycznego, kulturowego i cywilizacyjnego. Wykorzystywali to angielscy kolonizatorzy, którzy drogą nieznacznych ustępstw i reform w zarządzaniu subkontynentem indyjskim dopuszczali na niskich piętach administracji przedstawicieli burżuazji kompradorskiej i miejscowej arystokracji do kierowania miejscowymi prowincjami. Następował proces metropolizacji miejscowych elit, a język angielski stał się powszechnym sposobem komunikacji górnych warstw ludności. W ten sposób pogłębiał się rozdział między masami ludności indyjskiej a nowymi elitami, które później objęły przywództwo w niepodległych Indiach.

Jednocześnie w ruchu narodowo-wyzwoleńczym przewagę zdobywały ugrupowania reformistyczne i stawiające jako podstawowe hasło walkę o niepodległość bez przemocy, wśród których czołową rolę odgrywał M.K. Gandhi. Uważał on, że naród hinduski nie wyzwoli się drogą przemocy i jako główną metodę walki społeczno-politycznej uznał „walkę bez gwałtu” (satjagraha), która miała zakorzenienie w staroindyjskich koncepcjach filozoficznych. Gandhi wciągał do ruchu szerokie masy ludowe, ale jednocześnie podkreślał czynnik „harmonii”, który miał łagodzić sprzeczności klasowe a nawet rozwiązywać je przez obowiązek „opieki” klas posiadających nad ubogimi warstwami oraz „współpracy” kapitalistów i robotników, obszarników i chłopów.

Na marginesie dodajmy, że współcześnie czynnik „harmonii” mocno wyeksponowała Komunistyczna Partia Chin pod kierunkiem Sekretarza Generalnego KC KPCh Hu Jintao (2002-2012) i obecnie Xi Jinpinga (od 2012), wykorzystując jej przydatność dla realizacji strategii „socjalistycznej gospodarki rynkowej”. Gandhi w rzeczywistości zacierał różnice klasowe i występował przeciwko walce klasowej i drodze rewolucyjnej, co miało następstwa w specyfice rozwoju ruchu narodowo-wyzwoleńczego w Indiach w okresie międzywojennym i po 2. wojnie światowej. Na marginesie dodajmy, że w Chinach we wspomnianym okresie program „harmonii” nie przyniósł wielkich zmian w poprawie struktury klasowo-proletariackiej KPCh, w której

robotnicy stanowią tylko ok. 8% składu członkowskiego, przy czym w konsekwencji potężnej industrializacji kraju robotnicy stanowią już klasę ponad 300 mln zatrudnionych (plus ok. 250 mln rzesza tzw. robotników sezonowych), a KPCh liczy ok. 90 mln członków. Jednocześnie KPCh od czasów sekretarza Jiang Zemina zezwoliła na wchodzenie do partii przedstawicielom burżuazji narodowej, jeśli uznają Statut KPCh i popierają politykę ChRL.

Dalszy rozwój ruchu narodowo-wyzwoleńczego w Indiach doprowadził po 2. wojnie światowej do konieczności przyznania w 1947 r. przez Anglików niepodległości Indiom. Jednocześnie dawni kolonizatorzy zgodnie z tradycją „dziel i rządź” podzielili Indie na liczne nowe państwa, w tym Pakistan z większością ludności muzułmańskiej, obejmujący także wschodnią część jako Pakistan Wschodni, późniejsze, od 1973 r. samodzielne i niepodległe państwo Bangladesh. Także Birma (Myanmar), Cejlon, Nepal i kilka księstw na pograniczu indyjsko-chińskim. Nieuregulowany do dziś pozostaje status międzynarodowy Kaszmiru, podzielonego między Pakistan i Indie którego granica w północnej części nie jest prawnie uregulowana. Przedmiotem sporu pozostaje granica między Indiami a Chinami w Himalajach, chodzi o obszar ok. 180 tys km², słabo zaludniony, ale mający znaczenie wojskowe, do którego pretensje roszczą oba państwa.

W niepodległych Indiach główną siłą polityczną stał się Indyjski Kongres Narodowy na czele z Javaharalem Nehru, a później jego córka Indira Gandhi, który wybrał drogę powolnych reform i rozwoju systemu politycznego w oparciu o model demokracji brytyjskiej, który w zasadzie kontynuowany jest do dziś. Z czasem rozwinęły się liczne inne partie i postępowe organizacje w oparciu o dorobek ideowo-polityczny marksizmu-leninizmu, wśród których najbardziej masową i mającą duży wpływ polityczny była i jest Komunistyczna Partia Indii, wielomilionowa organizacja, mająca liczną reprezentację w Kongresie Ogólnoindyjskim i w kongresach stanowych, w których jak np. w Kerala, była członkiem koalicji rządowej. Jednocześnie pewne osłabienie ruchu komunistycznego w Indiach było wynikiem istnienia podziału i rywalizacji partii promaoistowskiej i promoskiewskiej. W polityce międzynarodowej Indie były ważnym podmiotem ruchu państw niezaangażowanych, a więc przeciwstawiania się neokolonializmowi i agresji imperialistycznej. Jednocześnie Indie ściśle współpracowały na polu gospodarczym i międzynarodowym ze Związkiem Radzieckim i innymi państwami socjalistycznymi. W okresie ochłodzenia stosunków z Chinami ludowymi, ZSRR popierał Indie, dążąc do osłabienia wpływów KPCh w Azji. Generalnie polityka ta prowadziła do osłabienia sił postępu i socjalizmu nie tylko w Azji. Była ona wyrazem rezygnacji kierownictwa KPZR z polityki internacjonalizmu proletariackiego i popierania sił rewolucyjnych a jednocześnie preferowania wielkomocarstwowych interesów Związku Radzieckiego.

Po upadku ZSRR i państw socjalistycznych w Europie Indie nawiązały ścisłą współpracę z Chińską Republiką Ludową (mimo dzielącego je w dalszym ciągu sporu granicznego). Współpraca ta odbywa się głównie w ramach porozumienia BRICS, Szanghajskiej Organizacji Współpracy a także współpracy bilateralnej. Na podkreślenie zasługuje ścisła współpraca między Chinami ludowymi a Pakistanem, Bangladeshem, Cejlonem, Myanmarem (Birmą) i w szczególności Nepalem, gdzie w ostatnich latach zwyciężyła maoistowsko zorientowana partyzantka ludowa, która obaliła monarchię i w oparciu o doświadczenia walki o władzę, prowadzonej przez Mao Zedonga i zadeklarowała budowę w Nepalu republiki ludowo-demokratycznej.

Szczególnie ścisłe są relacje między ChRL a Pakistanem, od lat kooperujący politycznie i gospodarczo z Chinami. W ramach nowego szlaku jedwabnego chińskie firmy budują strategiczną autostradę do Pakistanu przez Karakorum przez położone prawie na wysokości 5 tyś. m przełęcz, także linię kolejową, prowadzącą do pakistańskiego rozbudowującego się portu we wschodniej części Basenu Omańskiego. Podobne projekty realizowane są między Chinami przez wręcz niebotyczne góry z Kunmingu do Myanmaru. W trakcie realizacji jest strategiczna linia kolejowa i autostrada, łączące Chengdu w Syczuanie z Lhasą w Tybecie (ponad 1600 km, przecinająca setkami mostów, tuneli i wiaduktów liczne pasma górskie i wielkie rzeki. Połączenie to ma wielkie

znaczenie gospodarcze i i wojskowo-obronne i jest kontynuacją wcześniejszego połączenia Tybetu i Lhassy z Golmudem w prowincji Qinghai. Projektowane są strategiczne połączenia kolejowe i drogowe przez Himalaje do Nepalu. Rozważane są koncepcje budowy linii kolejowej i autostrady między Chinami a Afganistanem przez Pamir, co mogłoby w przyszłości po zbudowaniu linii kolejowej w Afganistanie, połączyć ją z koleją w Iranie. W ten sposób Chiny otwartyby kolejny współczesny „jedwabny szlak”, umożliwiający im bardziej bezpieczny transport ropy ze źródeł wokół Zatoki Perskiej.

Z tego krótkiego przeglądu widać, że wpływ Rewolucji Październikowej w historycznych Indiach a później w pozostałych państwach na subkontynencie indyjskim był znaczący. Znalazł przede wszystkim wyraz w walce o wyzwolenie narodów subkontynentu spod jarzma kolonialnego i znaczącym wpływie partii i ruchu komunistycznego, czerpiących z doświadczeń ZSRR, innych państw socjalistycznych, a obecnie także z praktyki budownictwa socjalistycznego w Chińskiej Republice Ludowej.

6. Indonezja

Indonezja w XIX w. znalazła się pod panowaniem kolonialnym Holandii i do lat 40-tych ub. wieku nosiła oficjalną nazwę Indii Holenderskich. Jest to kraj wyspiarski zamieszkały przez ludność pochodzenia malajskiego, wyznająca głównie islam. Głównym zajęciem ludności było rolnictwo, rybołówstwo, handel, załóżki przemysłu rozwijały się wyspowo w okresie 1. wojny światowej za sprawą inwestycji firm japońskich i amerykańskich, m.in. w wydobywaniu ropy naftowej.

W Indiach Holenderskich pogłębiały się różnice społeczne, zwiększał się wyzysk i ucisk mas pracujących. Miejscowa drobna burżuazja indonezyjska dążyła do zwiększenia niezależności od kolonizatorów, na tym tle rodził i rozwijał się ruch narodowo-wyzwoleńczy, przede wszystkim Związek Islamu (Sareket Islamu), a także Zjednoczenie Socjaldemokratyczne, które powstały jeszcze przed 1. wojną światową. Rewolucja Październikowa wywarła znaczący wpływ na rozwój tego ruchu, pobudzała ciemiężone klasy do organizowania się i walki o swe interesy, powstawały związki zawodowe, organizowały się także warstwy średnie, wsuwające postulaty narodowo-wyzwoleńcze. Robotnicy uciekali się do strajków, ruch socjaldemokratyczny sięgał do wzorów ideowo-organizacyjnych Socjaldemokracji Holandii.

Wzrost ruchu narodowo-wyzwoleńczego przyczynił się do ustępstw ze strony kolonizatorów holenderskich, a w 1918 r. powstały pewne namiastki reprezentacji indonezyjskiej w postaci Rady Narodowej - organu doradczego, który przyspieszył radykalizację żądań społecznych i dążeń niepodległościowych. Powstał blok o nazwie Koncentracja Radykalna, żądający utworzenia narodowego parlamentu i zniesienia ucisku kolonialnego. Następową dalszą radykalizacją ruchu, wybuchały powstania chłopskie, m.in. na Celebesie, Jawie i innych wyspach.

Ważnym wydarzeniem w rozwoju ruchu robotniczego Indonezji było w maju 1920 r. przekształcenie się Zjednoczenia (Ruchu) Socjaldemokratycznego w Komunistyczną Partię Indonezji, która wkrótce potem przystąpiła do 3. Międzynarodówki. Jednocześnie lata 20-te charakteryzowały się szybkim wzrostem związków zawodowych, walki strajkowej robotników, m.in. kolejarzy i tramwajarzy. Z czasem Komunistyczna Partia Indonezji wyrosła na główną siłę walki narodowo-wyzwoleńczej, a w okresie okupacji japońskiej walki z najeźdźcą japońskim. KPI odegrała ważną rolę w organizacji partyzantki antykolonialnej i obalenia panowania reżimu holenderskiego po 2. wojnie światowej. W 1945 r. ogłoszono powstanie Republiki Indonezji, ale reżim kolonialny nie chciał dobrowolnie opuścić Indonezji. Walki partyzanckie trwały do 1949 r. (w niektórych rejonach dłużej) zanim Indonezja nie wyzwoliła się całkowicie spod jarzma kolonialnego. Głównymi siłami politycznymi nowego państwa była partia socjaldemokratyczna (socjalistyczna) i komunistyczna, które nakreśliły główne kierunki demokratycznych przemian ustrojowych. Z czasem powstały także partie i ruchy oparte na założeniach religijnych islamu. Ważną rolę organizatorską nowego państwa odgrywała armia. Prezydentem został wybrany

demokratyczny i postępowy działacz społeczny Sukarno, ściśle współpracujący z komunistami, deklarujący m.in. budowę w Indonezji „socjalizmu indonezyjskiego”. Była to jedna z licznych w tym czasie koncepcji zdążania do socjalizmu, omijając formację kapitalistyczną, przy czym komuniści indonezyjscy mocno trzymali się doświadczenia Mao Zedonga i partyzanckiej walki KPCh oraz późniejszych przemian socjalistycznych w Chinach.

Komunistyczna Partia Indonezji zdobyła wielki autorytet wśród ludu indonezyjskiego, była masową partią z licznymi organizacjami terenowymi i mającą poparcie robotników, do poł. lat 60-tych była jednym z fundamentów państwa indonezyjskiego, przy czym w latach 60-tych orientowała się na Komunistyczną Partię Chin. Nie mogło się to podobać amerykańskiemu imperializmowi, który postawił na indonezyjskie siły kontrrewolucyjne, szczególnie armię. We wrześniu 1965 r. nastąpił pucz wojskowy gen. Suharto, KPI została brutalnie rozbita i zdziesiątkowana, wprowadzono dyktaturę wojskową, trwającą wiele dziesiątków lat. KPI została zdelegalizowana, wpędzona do podziemia i utraciła swe dawne znaczenie i wpływy. Była to też porażka dla maoistowskiej KPCh, która upatrywała w partii indonezyjskiej ważnego partnera zagranicznego, czerpiącego z teorii i praktyki maoizmu.

7. Japonia

Na odrębną uwagę zasługuje Japonia, która po reformach „Meidzi” w latach 60-tych XIX w. weszła na drogę przyspieszonego rozwoju kapitalizmu. Jednocześnie nie wyrzekła się wcześniej formułowanych celów imperialistycznych i rządów autorytarno-wojskowych. W rezultacie tej polityki Cesarstwo Japonii stało się na przełomie XIX/XX w. czołowym mocarstwem gospodarczym i polityczno-wojskowym na Dalekim Wschodzie i rozpoczęło wojny o panowanie w tej części świata, skierowane głównie przeciwko Korei, Rosji, Chinom, a później także Anglii, Holandii i Stanom Zjednoczonym. Japonia rywalizowała z mocarstwami europejskimi o nowy podział kolonii i narzucenie Chinom panowania kolonialnego. Po 1. wojnie światowej w wyniku wyparcia z Chin kajzerowskich Niemiec, głównie z prowincji Szandong, ich miejsce zajęła Japonia, co spotkało się z masowymi protestami ruchów postępowych w Chinach w 1918-1919 r. Imperializm japoński dążąc do zdobycia kolonii kierował się brakiem własnych bogactw naturalnych, surowców, taniej siły roboczej i szerokich rynków zbytu, co potęgowało jego determinację i arogancję w dążeniach imperialistycznych

Szybki rozwój kapitalizmu w Japonii przyspieszył rozbudowę przemysłu i nowej klasy robotniczej. Japoński proletariát z dużym mozolem organizował się w związki zawodowe i własne partie polityczne. Na przeszkodzie stały nie tylko czynniki i bariery administracyjno-prawne, ale także konserwatywna świadomość społeczna, zdominowana przez japońską wersję konfucjanizmu, gloryfikujący „harmonię” i współpracę całego społeczeństwa, wszystkich jego klas i warstw, znających „swoje miejsce” w społeczeństwie. Stereotypy te przewyciężane były przez pogłębiające się nierówności majątkowe i rosnący wyzysk. Robotnicy bronili się akcjami strajkowymi, np. w 1919 r. było 2.388 strajków, w których brało udział 335 tys. osób. Strajkujący żądali 8-godzinnego dnia pracy, wyższych płac i poprawy warunków pracy. Walczono o legalizację związków zawodowych. Dopiero w 1921 r. utworzono Japońską Federację Pracy, w której znaczne wpływy miały siły lewicowe. W 1922 r. Federacja przyjęła rewolucyjny program, jednakże później górę w niej wzięły tendencje syndykalistyczne. Wrzenie ogarniało też małorolnych chłopów i biedotę wiejską.

Ważną rolę w dziele radykalizacji walk klasowych w Japonii odegrała Rewolucja Październikowa w Rosji a także walka z kontrrewolucją japońską na Dalekim Wschodzie, która przepędzona została dopiero na początku lat 20-tych XX w. Zmieniło to układ sił prosocjalistycznych w Japonii. Już w 1920 r. nastąpiło połączenie różnych grup marksistowskich w Japońską Ligę Socjaldemokratyczną. Była ona zwalczana przez rząd i w 1921 r. rozpadła się. W tym samym roku powstał nowy ruch pod kierunkiem Watanebo Masanosuke i Tekudey Kynichi,

która przybrała nazwę Partia Przebudzenia Ludu, a rok później 15 lipca 1922 r. odbył się zjazd organizacji komunistycznych, które przekształciły się w Komunistyczną Partię Japonii. Ruch komunistyczny w Japonii, podobnie jak w innych państwach azjatyckich, był prześladowany przez reżim burżuazyjno-cesarski, jednocześnie musiał on toczyć walkę z siłami ugodowymi, które były udziałem słabszych ideowo części japońskiego proletariatu.

W okresie międzywojennym Japonia rozwinęła się gospodarczo i wojskowo, a w polityce międzynarodowej poczynając od lat 30-tych zagarnęła Mandżurię (Mandżukuo) a w 1937 r. kontynuowała dalszą ekspansję przeciwko Chinom. W 1939 r. wystąpiła próba podboju Mongolii, co zastopowane zostało przez wojska mongolskie i radzieckie nad rzeką Chałkin Goł. W 1941 r. Japonia weszła w sojusz z hitlerowskimi Niemcami i innymi państwami faszystowskimi, wstąpiła także do sojuszu antykominternowskiego, a w grudniu 1941 r. zaatakowała USA na Hawajach, jednocześnie rozpoczęła ekspansję przeciwko posiadłościom Anglii, Francji i Holandii na Dalekim Wschodzie, co stworzyło wielki japoński protektorat, organizowany pod hasłem „Azja dla Azjatów”.

Dalsze plany tej ekspansji załamały się wraz z kontrofensywą wojsk USA i ich sojuszników, a przede wszystkim zrzućenie w sierpniu 1945 r. 2 bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki i przystąpienie do wojny przeciwko Japonii Związku Radzieckiego, którego armie wyparły Japończyków z Mandżurii i północnej Korei. We wrześniu 1945 r. Japonia podpisała bezwarunkową kapitulację i przez wiele lat była okupowana przez USA. Wraz z zakończeniem stanu wojny przez oba państwa na terenie Japonii w dalszym ciągu pozostały bazy amerykańskie, tym razem jako sojuszniczego państwa i Japonia pozostaje ważnym punktem geostrategicznej pozycji USA w tym rejonie świata. W wyniku wojny z Japonią ZSRR przyłączył południowy Sachalin i Wyspy Kurylskie, co obecnie jest kwestionowane przez odradzające się japońskie siły wielkomocarstwowe.

W rezultacie wojny Japonii narzucony został system polityczny nawiązujący do zachodniego, głównie amerykańskiego, modelu demokracji burżuazyjno-liberalnej. Ważną rolę w życiu politycznym współczesnej Japonii odgrywa ruch komunistyczny, który w ostatnich latach podzielił się na dwie partie: Komunistyczną Partię Japonii, powiązaną kiedyś z Moskwą i KPJ-Marksistowsko-Leninowską o charakterze maoistycznym (prochińska). Obecnie Japonia należy do najbogatszych państw, jest 3 gospodarką świata. W polityce zagranicznej opiera się o sojusz ze Stanami Zjednoczonymi, gros japońskiego eksportu kierowany jest na rynek amerykański. W polityce wewnętrznej w Japonii następuje odradzanie tradycji i tendencji imperialnych, co budzi sprzeciw zarówno postępowych sił wewnętrznych jak i zagranicznych.

8. Turcja

Spośród krajów Azji zachodniej, zwanych też Bliskim i Środkowym Wschodem ruch demokratyczny i rewolucyjny najbardziej rozwinął się w Turcji, w której w wyniku klęski poniesionej przez Sułtanat i Imperium Otomańskie w 1918 r. rozpadło się ono, a jego rozległe terytoria w dużej części zajęte zostały przez Anglię i Francję jako nowe kolonie lub mandaty Ligi Narodów. W związku z tym w Turcji właściwej lub narodowej ukształtował się od 1923 r. ustrój republikański, a władzę w niej objęły siły burżuazyjno-demokratyczne, kierowane przez różne ugrupowania tzw. Młodoturków. Pośród nich wyróżniał się Mustafa Kemal, zwany później Ojcem Turków (Ataturk), który skupił wokół siebie różne nurty burżuazyjno-demokratyczne, prowadzące walkę z państwami imperialistycznymi, głównie z Anglią, dążącymi do jak najdalszego rozczłonkowania Turcji, a jednocześnie wewnątrz kraju z siłami konserwatywno-islamskimi, zwolennikami reżimu sułtanatu, islamu i separatystami. Ataturk tworząc Republikę Turecką sięgał do postępowych demokratycznych zasad i wartości demokracji liberalnej z silnym parlamentem i prezydentem, co stabilizowało w Turcji porządek burżuazyjno-kapitalistyczny. Jednocześnie Młodoturcy sięgnęli w przemianach do europejskich wartości kulturowych, np. znieśli pismo

arabskie i jako powszechnie obowiązujące wprowadzili przystosowany do języka tureckiego alfabet łaciński.

Ruch robotniczy w Turcji rozwijał się wyspowo w wielkich miastach, jednak działalność partii komunistycznej była zakazana, trudna była sytuacja związków zawodowych, jednak strajki wybuchały nielegalnie. Dzieło Rewolucji Październikowej dotarło do Turcji dzięki pokojowej polityce Lenina, który doprowadził do wycofania się Rosji z imperialistycznej wojny i zawarł pokój z Niemcami i Austr-Węgry a także z Turcją w ramach tzw. pokoju brzeskiego, zawartego w marcu 1918 r. Związek Radziecki popierał Młodoturków i nową Turcję z powodów geostrategicznych, chcąc wyjść z okrążenia po Traktacie Wersalskim. Turcja w swym dalszym rozwoju przechodziła przez kolejne zamachy stanu, dokonywane przez armię, która łamała zasady republiki demokratycznej i wprowadzała ostry reżim policyjno-wojskowy, w którym nie respektowano podstawowych praw człowieka i zakazywano działalności postępowych partii i związków zawodowych. W okresie 2. wojny światowej Turcja była terenem wpływu różnych mocarstw, głównie Anglii, Niemiec, Związku Radzieckiego, co zapewniało jej neutralność i uniknięcie działań wojennych.

Po 1945 r. w Turcji ścierały się wpływy radzieckie i amerykańskie. Ostatecznie pod koniec lat 40-tych XX w. zwyciężyły te ostatnie i Turcja w ciągu następnych paru lat weszła do paktu wojskowego NATO i CENTO, stając się ważnym podmiotem polityki amerykańskiej na Bliskim i Środkowym Wschodzie. Jednocześnie Turcja rozszerzała współpracę gospodarczą z państwami europejskimi, szczególnie z RFN, do której napłynęły wielkie rzesze tureckich gospodarzy. Rząd turecki liczył na przyłączenie Turcji do EWG a później do Unii Europejskiej, wydaje się jednak, że obecnie jest to mało prawdopodobne.

Obecnie Turcja jest rządzona przez autorytarny rząd prezydenta R.Erdogana, który łamie podstawowe prawa człowieka. Partia komunistyczna jest zakazana, ale jest ich kilka i prowadzą aktywną działalność podziemną. Do najbardziej aktywnych należy Kurdyjska Partia Pracy, także Marksistowsko-Leninowska Partia Komunistyczna Turcji i Kurdystanu, które prowadzą nie tylko szeroką działalność ideowo-polityczną, także walkę partyzancką, stojąc na czele walki o niepodległość Kurdystanu. Problem kurdyjski w Turcji jest częścią zagadnienia międzynarodowego w tym rejonie ze względu na dążenia niepodległościowe Kurdów także w Syrii, Iraku, Iranie i Azerbejdżanie. Ważnym krokiem na drodze wyzwolenia Kurdystanu jest uzyskanie szerokiej autonomii Irackiego Kurdystanu, na pograniczu Turcji i Iranu, który stanowi swoisty nowy Piemont dla narodu kurdyjskiego. Bliski Wschód jest bardzo niestabilnym rejonem świata, w którym krzyżują i zderzają się interesy nie tylko wielkich mocarstw, także Izraela, o czym świadczy obecna krwawa wojna w Syrii, wcześniej w Iraku i Afganistanie oraz wcześniejsze wojny Izraela z państwami arabskimi. Ciągłe nie jest rozwiązany problem niepodległego państwa palestyńskiego, uzyskana autonomia nie zadowala aspiracji narodu palestyńskiego. Sytuacja w Turcji i szerzej na Bliskim Wschodzie jest bardzo niestabilna, zmienna i dynamiczna. Napięcie międzynarodowe i w klasowa w Turcji i w rejonie Bliskiego Wschodu zaostrzają się, co grozi grozi nową wojną. Na celowniku sił imperialistycznych tym razem jest Iran. Turcja pod rządami Erdogana aspiruje do pozycji lokalnego mocarstwa, o czym świadczy jej polityka i interwencja militarna w Syrii a także poparcie dla Azerbejdżanu w jego walce z Armenią o Górski Karabach. także próby interwencji w Libii, co wskazuje na próby odbudowy mitu i pozycji państwa ottomańskiego sprzed 1. wojny światowej. Na to nakładają się zadawnione spory o liczne greckie wyspy, szelf i bogactwa naturalne na Morzu Egejskim, co podgrzewa atmosferę polityczną w tym rejonie Morza Śródziemnego.

9. Iran (Persja)

Iranowi przez wiele wieków udawało się utrzymać niepodległość. Iran jako Persja miał okres świetności w czasach starożytnych i średniowieczu, ale od XIX w. był on celem imperializmu angielskiego i rosyjskiego co pozwoliło Iranowi balansować między dwoma kolonialnymi

konkurentami i wygrywać interesy narodowe. Po Rewolucji Październikowej władza radziecka zerwała z polityką caratu. Możliwości rozwoju ruchu robotniczego w Persji były bardzo ograniczone ze względu na ogólne zacofanie kraju i silne półfeudalne pozostałości w strukturze społeczno-gospodarczej. Życie społeczne odbywało się przy dominacji Islamu i meczetów (szytów). Po 1. wojnie światowej Rosja radziecka wycofała swe wojska z Persji, co wykorzystali Anglicy dla umocnienia własnych wpływów. Władza centralna szacha była bardzo słaba, kraj rozdzielany był rywalizacją różnych regionalnych chanatów. Po 1. wojnie światowej w Persji umacniały się wpływy narodowej burżuazji za sprawą ruchów narodowo-wyzwoleńczych i burżuazyjno-demokratycznych.

W czerwcu 1920 r. powstała Komunistyczna Partia Persji. W przygranicznych rejonach do Rosji powstawały ruchy bardziej rewolucyjne, dążące do zdobycia władzy a nawet umacniały się lokalne instytucje radziecko-perskie (ruch gilański), ale nie utrzymały się one na dłużej. W latach 30-tych XX wieku w Persji silniej zaczęły inwestować firmy niemieckie, co wiązało się z próbami umocnienia na trwałe wpływów politycznych i opanowania perskich źródeł ropy naftowej. Wraz z rozpoczęciem 2. wojny światowej Anglicy rozszerzyli swe wpływy w Persji, wypierając z niej Niemców i jednocześnie od 1941 r. Persja okupowana była w części północnej przez wojska radzieckie, a część południową zajęły wojska angielskie. Iran z tego powodu był ważnym łącznikiem w komunikacji między zachodnimi aliantami a Związkiem Radzieckim. Tą trasą podążały liczne konwoje z pomocą gospodarczą i techniczną np. środki transportowe dla Armii Radzieckiej. Pod koniec listopada i na początku grudnia 1943 r. w Teheranie odbyło się 1. spotkanie Wielkiej Trójki (Stalin, Roosevelt, Churchill), na którym uzgodniono m.in. szybkie utworzenie Frontu Zachodniego przeciwko hitlerowskiemu Niemcom na Zachodzie Europy.

Po wojnie w Persji rozszerzały się wpływy radzieckie, ich szczytem były rządy premiera Mosaddeqa, dążącego do stworzenia neutralnego Iranu, który w dalszej przyszłości mógłby przekształcić się w państwo demokracji ludowej. Zapowiedzią była nacjonalizacja przemysłu naftowego. Rząd Mosaddeqa obalony został w 1953 r. przez zamach wojskowy (przy czynnym udziale wywiadów zachodnich), co umocniło wpływy angielskie i amerykańskie. Od 1955 r. Persja weszła w skład paktu wojskowego CENTO, a głową państwa został szach Iranu Reza Pahlavi. Przez ponad 25 lat umacniał on rządy irańskiej burżuazji kompradorskiej i zależności Iranu głównie od polityki USA. Siły lewicowe, przede wszystkim partia komunistyczna Tudeh były prześladowane, a sama partia działała w podziemiu.

W 1979 r. reżim szacha został obalony przez rewolucję narodowo-religijną, kierowaną przez ayatollahów, która odzegnała się od polityki proamerykańskiej i wprowadziła ustrój państwowy, którego podstawą jest koran - Islamska Republika Iranu. Rządy ayatollahów z jednej strony opierają się o konserwatywno-religijny islam, ale w relacjach międzynarodowych są wyrazem respektowania interesów narodowych i antyimperialistycznych wobec USA i Izraela. Z tych powodów Iran jest nieustannie atakowany przez USA i Izrael, a nawet oba te państwa grożą mu wojną (podobnie jak KRLD) za rzekome posiadanie broni atomowej (lub dążenie do jej produkcji). Jednocześnie rewolucja islamska nie zezwala na legalną działalność partii komunistycznej, która działa w podziemiu.

9. Podsumowanie

Rewolucja Październikowa należy do największych wydarzeń ostatnich ponad 100 lat. Wywarła ona wielki wpływ na współczesną epokę, w jej wyniku obalona została władza burżuazyjno-obszarnicza w Rosji i władzę przejęli Bolszewicy cieszący się dużym poparciem rosyjskiego proletariatu, biednego chłopstwa i zrewoltowanych żołnierzy. Powstało państwo socjalistyczne – państwo dyktatury proletariatu w formie rad robotniczych, chłopskich i żołnierskich. Zwycięska rewolucja odparła ataki kontrrewolucji wewnętrznej i zagranicznej i kraj wkroczył na tory rozwoju pokojowego, którego podstawą w początkowej fazie był komunizm wojenny, później nowa polityka

ekonomiczna (NEP) i kapitalizm państwowy, a od 1929 r. scentralizowana gospodarka planowa w formie planów 5-letnich. W płaszczyźnie polityczno-ustrojowej państwo radzieckie było republiką rad, a z punktu widzenia złożoności wewnętrznej związkiem wolnych narodów, narodowości i grup etnicznych zrzeszonych w republikach związkowych, republikach autonomicznych i okręgach autonomicznych, których najwyższą formą organizacyjną był od grudnia 1922 r. Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, funkcjonujący do grudnia 1991 r.

Rewolucja Październikowa, Rosja Radziecka, ZSRR i Międzynarodówka Komunistyczna wywarły wielki wpływ na przyspieszenie wyzwolenia się narodów i ludów Azji spod jarzma kolonialnego ucisku i zależności. Przykładem do naśladowania było prawidłowe rozwiązanie kwestii narodowej w samej Rosji, którego podstawą była wolność i równość narodów, socjalistyczne stosunki społeczne, internacjonalizm proletariacki i patriotyzm radziecki.

Wielkie znaczenie dla przyspieszenia zmian polityczno-ustrojowych i społeczno-gospodarczych miały przemiany i rozwój w pięciu republikach radzieckich w Azji środkowej, które przechodziły do socjalizmu z licznymi pozostałościami epoki feudalnej., co było możliwe dzięki ogromnej pomocy wyżej rozwiniętych zachodnich republik radzieckich, a głównie Rosji i Ukrainy. Polityka ta była realnym potwierdzeniem zasady internacjonalizmu proletariackiego i radzieckiego patriotyzmu. Przykład rozwoju tych republik był potwierdzeniem w praktyce tezy sformułowanej przez Lenina o możliwościach przechodzenia do socjalizmu omijając kapitalizm, co było i jest uważnie studiowane a nawet naśladowane w zacofanych krajach tzw. 3. świata.

Szczególnie daleko idące następstwa polityczno-ustrojowe wystąpiły w Chinach, Korei, Wietnamie i Mongolii, gdzie walka mas ludowych kierowana przez partie komunistyczne doprowadziła do powstania i rozwoju antykolonialnego, antykapitalistycznego, ludowo-demokratycznego ruchu a po 1945 r. do jego przekształcenia się w nurt rewolucji socjalistycznej i powstania państw socjalistycznych i rozpoczęcia budowy podstaw ustroju socjalistycznego.

Nadzwyczaj doniosłe jest doświadczenie Chińskiej Republiki Ludowej, która obecnie obchodzi wielki jubileusz 100-lecia powstania Komunistycznej Partii Chin, traktowany przez władze jako zakończenie etapu wielkiej konsolidacji narodu wokół partii i zakończenia wstępnego etapu budowy umiarkowanej pomyślności społeczeństwa. KPCh i ChRL mimo zmiany taktyki budownictwa socjalistycznego nie odeszły od celu strategicznego, którym jest zdążanie do socjalizmu a w dalszej perspektywie do komunizmu. Chiny ze względu na wielkość narodu i państwa i duże sukcesy w ostatnich ponad 40 latach socjalistycznej gospodarki rynkowej są wielkim kontynuatorem nie tylko własnej rewolucji, także dzieła Rewolucji Październikowej. Dzięki niej gospodarka ChRL wysunęła się na drugie miejsce w świecie (przy czym pod względem siły nabywczej Juana faktycznie Chiny są na 1. miejscu), a w polityce wewnętrznej umożliwia skuteczne zaspokajanie potrzeb społecznych wielkiego narodu chińskiego.

Jednocześnie „chiński model” z uwagą jest obserwowany i studiowany przez inne narody, szczególnie znajdujące się na niższych stadiach rozwoju gospodarczo-społecznego. Chińska droga do socjalizmu jest także wynikiem Rewolucji Październikowej, ale jednocześnie ze względu na specyfikę rozwoju narodowo-cywilizacyjnego stanowi oryginalny wkład do rozwoju marksizmu, a w szczególności naukowego socjalizmu. W 2021 roku Komunistyczna Partia Chin obchodzi jubileusz 100-lecia utworzenia, zapewne będzie to okazja do podsumowania polityki KPCh w tym okresie, szczególnie w ostatnich ponad 40-tu latach a także formułowania planów na bliższą i dalszą przyszłość. Prognozy ekonomistów co do dalszego rozwoju Chin i USA są bardzo niekorzystne dla yankesów. Za 15 lat USA będą na drugim (licząc w cenach zachodnich), a w 2050 r. na trzecim miejscu nie tylko pod względem wielkości PKB, także wyrównania dochodów ludności per capita. Nie tylko ten czynnik otwiera przed ludzkością nowe możliwości i perspektywy oraz historyczną konieczność nowej socjalistycznej rewolucji., rozumianej jako wielka zmiana. Przy czym ze względu na potęgę gospodarczą ludowych Chin i zmiany układu sił w skali międzynarodowej można sądzić, że będzie ona miała zapewne pokojowy charakter.

Źródła i literatura:

- Aspects of contemporary Asia. Security and economy. Edited by Joanna Marszałek-Kawa, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015;
- Azja-Pacyfik. Azja, Społeczeństwo, Polityka, Gospodarka. Chiny w kręgu nowych kultur. Towarzystwo Azji i Pacyfiku. SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny. Rocznik, Tom XVIII (2015), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015;
- Blessing Klaus, Die sozialistische Zukunft. Kein Ende der Geschichte. Eine Streitschrift. Edition berolina, Berlin 2014;
- Bożyk Paweł, Apokalipsa według Pawła. Jak zniszczono nasz kraj, Wydawnictwo Wektory - Bielany Wrocławskie, Wrocław 2015;
- Brar Harpal, Imperialism, Decadent, Parasitic, Moribund. Printed in India by P.Printers, Dehli-India, 1997;
- Chiny i świat zewnętrzny. Redakcja naukowa Joanna Marszałek- Kawa. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016;
- Chołaj Henryk, Powrót olbrzyma w zglobalizowanym świecie. Oficyna Wydawnicza, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2011;
- Czubiński Antoni, Wiesław Olszewski, Historia powszechna 1939-1997. Podręcznik dla studentów historii i nauk politycznych. Wydanie 2 poprawione i poszerzone. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. A.Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 1999;
- Deng Xiaoping, Chińska droga do socjalizmu. Wybór prac z lat 1956-1987. Książka i Wiedza, Warszawa 1988;
- „Dialog” -otazky -odpovedi -komunisticky list. Miesięcznik teoretyczno-polityczny czeskich komunistów, Praha;
- Deutscher Isaac, Stalin, eine politische Biographie. Dietz Verlag, Berlin 1990;
- Economic and energy stability in Asia. Perspectives and scenarios.Edited by Joanna Marszałek-Kawa, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016;
- Fenby Jonathan, Chiny, Upadek i narodziny wielkiej potęgi. Wydawnictwo Znak, Kraków 2009;
- Gossweiler Kurt, Wie konnte das geschehen? Sammlungen der Analysen, Referate, Kritiken, Reden und Briefe..., Beitrage 1-3. Herausgeber:KPD, offen-siv, Freidenker-Verband, GRM Eulenspiegel-Verlag, Bodenfelde 2017;
- Historia Drugiej Międzynarodówki, t.1-2, Książka i Wiedza, Warszawa 1978;
- Historia powszechna (w 10 tomach), opracowana przez Akademię Nauk ZSRR, w szczególności t. 10 (pod red. W.W.Kurasowa). Książka i Wiedza, Warszawa 1975;
- Ho chi Minh, Gefaengnis-Tagebuch. HeRaS Verlag, Reiner Sculz Berlin, 2020;
- Hohmann Ralf, Zielvorgabe Krieg. „Unsere Zeit” Essen, 19. Febr. 2021, Nr 7;
- Hu Jintao, Wystąpienie na XVIII Kongresie KPCh. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2013;
- Hungtinton Samuel P., Zderzenie cywilizacji iu now2y kształt ładu światowego. Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA. Warszawa 1997;
- Granet Marcel, Cywilizacja chińska. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1973;
- InitiativeCommuniste” - Mensuel du Pole de Renaissance Communiste en France -P.R.C.F, Lievin, France;
- Is the 21st Century the Age of Asia? Edited by Joanna Marszałek-Kawa. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012;
- Kijas Artur, Józef Morzy, Jerzy Ochmański, Zarys dziejów ZSRR. Książka i Wiedza, Warszawa 1984;
- Kim Ir Sen, Pamiętniki w wirze stulecia, t.1, Cieszyn 1996;
- Kim Ir Sen, Memuary, w woboworocie wieka. Izdatielstwo litieratury na innostrannykh jazykach, Korea, Phenian 1992, t.1-3;
- Kim Il Sung, Reminiscences with the Century. Foreign languages Publishing House, Phenian 1995;

Kochan Jerzy, Socjalizm. Wydawnictwo naukowe SCHOLAR, Warszawa 2013;

Kołodko Grzegorz, Dokąd zmierza świat, Ekonomia polityczna przyszłości. Wydawnictwo Prószyński i Sówka, Warszawa 2013;

Kołodko Grzegorz, Czy Chiny zbawią świat. Warszawa 2018;

Kubi Michael, Die Sowjetdemokratie und Stalin. Theorie und Praxis in der Sowjetunion 1917-1953. Herausgeber „offen-siv”, Hannover 2015;

35 lat gospodarki Polski Ludowej. Praca zbiorowa pod redakcją naukową Kazimierza Secomskiego. Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1979;

Liu Haitao, Grand Design, China forges ahead in promoting world peace and common development. (w:) „Beijing Review” 2017, November 2, Nr 44;

Mao Tse-Tung, Dzieła Wybrane, t.1-4. Książka i Wiedza, Warszawa 1953;

Międzynarodowy ruch robotniczy, t.1-2. Książka i Wiedza, Warszawa 1976;

Najnowsza historia Chin 1917-1976. Książka i Wiedza, Warszawa 1976;

„Nowa Krytyka” - Czasopismo Filozoficzne pod red. prof. dra hab. Jerzego Kochana, Szczecin 2017, Nr 38; Nr 42 z 2019 r. i inne;

Nowa pozycja Chin w zmieniającym się świecie. Polityka-ekonomia-społeczeństwo. Redakcja naukowa Joanna Marszałek-Kawa, Andrzej Stelmach, Maciej Walkowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2017;

Orzechowski Marian, Rewolucja, Socjalizm, Tradycje. Książka i Wiedza, Warszawa 1978;

Pan Chwan Czzu, Korea-Kratkoje swiedenisje. Phenian 1988;

Piechówka Szymon, Transformacja polityczna Chińskiej Republiki Ludowej na początku XXI wieku, praca doktorska obroniona w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego w 2016 r.;

Polityka państw azjatyckich. Wyzwania i dylematy. Redakcja naukowa Joanna-Marszałek Kawa, Karolina Julia Helnarska, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015;

Polska, Informator encyklopedyczny. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1986;

Polski Ruch Robotniczy. Zarys historii. Pod red. A.Czubińskiego, Książka i Wiedza, Warszawa,1974;

Priestland David, Welt-Geschichte des Kommunismus. Verlagsgruppe Random House, Berlin 2009;

Rakowski Mieczysław, Przemiany i szanse socjalizmu (w konfrontacji z kapitalizmem od czasów Marksa po bliską przyszłość). Warszawa, kwiecień 2004;

„Revolutionary Democracy”, Half-Yearly published by Vijay Singh, New Dehli, India, Vol. XXIII. October 2017, Nr.1;

Rodziński Witold, Historia Chin. Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław 1974;

Samir Amin, Zmurszały kapitalizm. Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2004;

Schnehen G., Stalin, Eine Marxistische Biographie. Bochum 2019;

Schneider Horst, „Ueber die Russen und ueber uns”. (w:) „Rot Fuchs” -Tribuene fuer Kommunisten und Sozialisten in Deutschland, Berlin 2017, Nr 11.

Song Hongbing, Wojna o pieniądz 2. Świat władzy pieniądza. Wydawnictwo Wektory, Bielany Wrocławskie 2009;

Starcie tytanów. BRICS vs.USA. „Opcja na prawo” Wydawnictwo Wektory, Bielany Wrocławskie, 2015;

Stiglitz Joseph, Globalizacja. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007;

Study on the Sinicization History of Marxism. Makeshi Zhuyi Zhongguochua Shi, Wuhan 2015;

Szymczak Tadeusz, Ustrój polityczny Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (1936-1976). Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław 1978;

Teoria Naukowego Komunizmu. Wydawnictwo MON, Warszawa 1976;

The Transformation of Central Asia under Soviet power. (w:) „Lalkar”, Monthly of the CPGB-ML, Birmingham, Nov./Dec. 2017, Issue 245;

Wang Hairong, Embarking on a New Journey. CPC National (XIX) Congress opens a new chapter for the Chinese nation. (w:) „Beijing Review” 2017, Nov. 2, Nr 44;

- Wajda Augustyn, Globalizacja. Społeczeństwo i jego rozwój. Instytut Wydawniczy „Książka i Prasa”, Warszawa 2011;
- Wardega Joanna, Chiński nacjonalizm. Rekonstruowanie narodu w Chińskiej Republice Ludowej. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014;
- Wiejacki Wojciech, Sprzeczności społeczno-polityczne współczesnych Chin, praca doktorska obroniona w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego w 2016 r.;
- Wiktor Zbigniew, Chiny na drodze socjalistycznej modernizacji. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008;
- Wiktor Zbigniew, Przyczynek do analizy sprzeczności współczesnych Chin.(w:) „Studia Orientalne”. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016, Nr 2 (10);
- Wiktor Zbigniew, Skład socjalno-klasowy KPCh w świetle 18. Kongresu. (w:) „Studia Orientalne”, 2014, Nr 2 (6), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014;
- Wiktor Zbigniew, Związki między polityką, ekonomią a nauką w Chinach. Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej na temat marksizmu i socjalizmu w XXI wieku. Wuhan 21-22 listopada 2015 r. (w:) „Studia Orientalne”, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016, Nr (9);
- Wiktor Zbigniew, Mieczysław Rakowski, Rozwój i prognozy przyszłości Chin w zmieniającym się świecie. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012;
- Wiktor Zbigniew, Dr (Jia) Wei Xiao, Thoughts on Theoretical Problems in the Book of President Xi Jinping Zarządzanie Chinami Tom I (The Governance of China Vol.I), Adam Marszałek Publishing House, Toruń 2019, p. 572 . (W:) Reality of Politics, Estimates-Comments-Forecasts, Adam Marszałek Publishing House, Toruń 2019/2020, Nr 10;
- Woerterbuch der Geschichte. t. 1-2, Dietz Verlag, Berlin 1983;
- Xi Jinping, Innowacyjne Chiny. Wydawnictwo „Kto jest Kim”, Warszawa 2015;
- Xi Jinping, Report to the 19th CPC National Congress. Highlights of Xi Jinping’s Report. Into a New Era. Marching toward. A decisive victory.(w:) „Beijing Review” 2017, Oct. 26, Nr 43;
- Xi Jinping, The Governance of China. Foreign Languages Press. Beijing , China 2014;
- Xi Jinping, Zarządzanie Chinami, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2019;
- Zheng Hangsheng, Li Yingsheng, Historia chińskiej socjologii. Wydawnictwo Adam Marszałek, bez daty wydania, prawdopodobnie 2008;
- Zieliński Eugeniusz, Wietnam socjalistyczny – zjednoczony. Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1978.
- Zhang Zhuoyuan (edited by), Translated by Pan Sai, Li Pengfei, China’s Economic Tendencies under the New Normal. Beijing 2017;
- Zhao Yongsheng, Financial Reforms in China. From an Institutional View . China Renmin University Press, Beijing 2017;
- Chen Wenling, Heads or Tails? A look at where Sino-U.S. relations may be under the Biden presidency. „Beijing Review”, 2021, January 28, Nr 4.

Prof. Zbigniew Wiktor, Wrocław, 27.III. 2021 r.